

„Erdélyi örökvers” helyőrség

IRODALMI-KULTURÁLIS LAP

Ezernyi zöld levél

Az Úr hangján

susog majd,

Ha feltámad

a szél

2020. augusztus • III. évfolyam, 7. (26.) szám

• megjelenik négyhetente

3 Lakatos Mihály súlyos ügyei

4 Hajós János: munka nélkül vírus idején

8 In memoriam Bogdán László

13 Firtosváraljai székely szavak

A Brassói Lapok, Háromszék, Krónika, Nyugati Jelen, Székely Hírmondó és Székelyhon melléklete

örökvers

Bogdán László

Az utolsó határ

Én – én vagyok. De nem köt ide semmi, az életünk csak. Messzi, kusza árnyak bukkannak fel, hátán egy hullámnak tűnnek tova. Nincs hova továbbmenni. Az egész csalfa álmom, kósza látszat. Neveket adunk fáknak, füveknek, szölongatjuk őket, még szeretnek, és valahol egy keresztúton várnak, az elmúlásnak adva testüket, elfelejtjük imádott nevüket, homályba tűnnek. Vissza soha már nem térhetnek. Fénysugárrá válva kísértének a néma éjszakánkba. Elváltasz tőlük a végső határ.

(Vaszilij Bogdanov: *A másik én* című ciklusból)

látószög

Miklóssi Szabó István

ALAGUTAK A KÁPOLNÁHOZ

Esteledett. Nagypám leült a nap hevétől felmelegedett sírkőre, a kaszát maga mellé tette. Elővette tarisznyájából a kis pálinkásüveget, meghúzta, aztán rám nézett. Én eléje kuporodtam a frissen vágott fűre. Kettesben alig töltöttünk időt eddig, hát vártam, olyan szava lesz hozzám, ami megnyit bennem valamit, mesebeli helyre visz, valami idegenbe, ahol minden egyszerre barátságos, kalandos és elringató. De nem szólt, csak nézett.

Feljebb egy kápolna romjai derengtek. Még a XIII. században épülhetett, három faluból is ide jártak ígét hallgatni az emberek. Most legfeljebb a szél prédikál falai közt, bogarak, füvek, bokrok a hallgatói. Alig tízévesen nagy kaland volt, ha barátaimmal megszóktunk nagyanyáméktól, elgyalogoltunk a kápolnáig, felmáztunk a falakra, láttuk a három falut, s a távolban a várost, ahonnan nyaralni jöttem.

Holdfény, 2016 (80x80)

Mennyire gúnyosan hangzik most ez a szó – nyaralni!

Akkor nyaraltam, most otthon vagyok benne. Eltelt harminc év, ezalatt felnőttem, régen eltemettük a nagypámat, abban a temetőben nyugszik, ahol a lábaim elé kuporodtam s vártam, mond valami elringatót, valami kalandosat. Mesél Szibériáról, a hadifogságról, ahonnan több ezer kilométert gyalogoltak haza. De nem szólt, csak nézett, aztán rágyújtott, a füst úgy foszlott szét a levegőben, mint az a harminc év, amely alatt megtanultam

benne lenni a tájban, a kápolnában, egy lettem vele, akár csak a szél ígéjével, ahogy a fűben ültem a bokrok és bogarak között, és a távolban láttam a várost, ahonnan minden cseppnyi vérem származott, ahol az az ember lettem, aki egyre és egyre visszajön ehhez a romos kápolnához, hogy meghallgassa azt a kimondhatatlan, egyszerre szörnyű és egyszerre varázslatos ígét. A kápolnához, amelyről három falu lakossága hitte, hogy onnan alagutak vezetnek a három falu központjába, csak az idő betemette azokat, de hit-

ték, hogy léteztek, léteznek, s ez összekötötte őket, eltéphetetlenül.

Esteledett. „Meg kellene keresni azokat az alagutakat”, mondta az unokaöcsém, és én összerendeztem. „Meg kellene keresni, százzámra jönnének a turisták megnézni”, folytatta. Nem válaszoltam, csak néztem. Esteledett. Leültem a nap hevétől felmelegedett sírkőre, unokaöcsém eléme kuporodott. Mondhattam volna, hogy ez csak legenda, nincsenek alagutak. De hazudtam volna: unokaöcsém tudta nélkül kötötte össze négy generáció alagútjait.

vers

Pethő Lorand

halálom első napján

hogy mit vétkeztem
tán annyit
mindig vártam
valakit
ki nem jött
ki nem nyitott
sem ajtót
sem ablakot
hogy mindig
vártam
hátha lesz
száraz tőkén
friss gerezd
hogy álmomat
ne altatók
s karjaiban
alhatok
hogy mindig
vártam
a nagy csodát
bámulva a
ködön át
szétmarva
lábam út
sara
mit vétkeztem
hogy nem tudom
felidézni
gyermekkorom

diadéma

ülünk. tépett nagykabát.
ősz. arcunkon zúzmara.
csak nézzük egymás homlokát.
csontomba vágod horgonyod.
a városnak zúg dala.
rozsdás nyikorgó mozdonyok
viszik a fába vésett szerelmeket.
a nyár illatát.
gyermekkorod.

egyszer visszahív a tenger

egyszer visszahív a tenger
és a tört hajótestekre
rátapsz mint csecsemő a
csecsre
bőrödön kagylók csigák
atlantisz romjain lebegsz
és az áramlatok fodros köntösén
madártetemek
láttni fogod amerikát
a fjordokat
láttni fogod mint a dollármilliárdok
szétmálnak a habok között
láttni fogod a sziklaszirtjén a
szerelmest mint ugrik csobban
a cristo redentor kitárt karjait letörni
láttni fogod a bengáli tigris utolsó szerenádját
mint alattad minden elsötétül
csend lesz
és sír sem lesz
és gyász sem lesz
láttni fogod mikor visszahív a tenger

sírfelirat

pogány szívemben akácsol virágzik
utak sarába szétszórtam nevem
tájakat rajzoltam rideg garzonomba
remélve ez egyszer máshol ébrednek
ingem alatt véres vattahalmaz
érezem számban minden fog lazult
anyám apámmal átsétál a tájon
ajkukról porlik –
fiam még aludj

kövek

köveket hordok golgotát építék magamnak
köveket hordok a kövek gurulnak szakadnak
köveket hordok tenyerem vérevel festem
köveket hordok véres az ingem a testem
köveket hordok döngetem taposom lázzal
köveket hordok homlokom köveket áztat
köveket hordok dermedt hideg falaknak
köveket hordok a kövek nem tapadnak
köveket hordok halomban álljon
majd megfeszüljek golgotámon

két menet között

két menet között rágyújt hátradőlve
két menet között anyjáról mesél
két menet között kavafiszt idézve
két menet között szisszent felböfög

két menet között angyalokkal játszik
véres tolluját dobálva elem
két menet között árvább minden nőnél
haját simítja slágerén füttyül

két menet között elsápad a bőrünk
és a neonfényben vérrögös a láb
két menet között a fürdőkádon ülve
nézzük testünkben a futkosó halált

vigasság

BLACK AND WHITE

Az előbb még itt volt, meresztette az Úr a szemét hitetlenkedve az űrbe. Aztán, megunva a hiábavaló keresgélést, hívta a szolgálatos angyalt.

– Hova tűnt a földgolyó? – förmedt a mennyei alkalmazottra. A Világegyetem összes égítése közül ez az aprócska bolygó állt legközelebb a szívéhez. Igazi remekmű. *Made in Heaven*. Ahányszor csak tervezőasztala mögül fölemelte a tekintetét, gyönyörködve szemlélte, mint forog fénylőn a végtelenben. Nem bírt betelni vizei ragyogásával, kontinensei pazar színeivel. Most azonban csak egy sötét foltot látott a helyén.

– Ott van most is, ahova te helyezted, Uram – jelentette az angyal. – Az a sötét folt a Föld...

– Te ittál?! – méregette az Úr a szárnyas tisztviselőt gyanakodva.

– Szolgálatban sosem iszom, Uram – rázta meg a szárnyát az angyal. – Az ott tényleg a Föld, csak éppen feketére festették.

– Tessék?! – hökkent meg az Úr. Utoljára akkor lepődött meg így, amikor az a link Lucifer kétségbe vonta isteni kreativitását. – Mi az, hogy feketére festették?! Kik merészeltek belekontrázkodni a Teremtésbe?! – dörögött a hangja, miként az a Nagy Könyvben meg van írva.

– Az emberek – mondta az angyal flegmán.

– Ki adott rá engedélyt? – meredt rá villámló tekintettel az Úr. – A Föld nem holmi külvárosi házfal, hogy grafitival bemázolják.

– Te, Uram. Hát nem emlék-

szel?! Te ruháztad föl szabad akarattal az embereket.

– Ilyen méretű beavatkozásra azért mégsem gondoltam – vakarta meg a fejét zavartan az Úr. – Halljam, hogy történhetett!

– A fekete emberek öntudatra ébredésével kezdődött – mesélte az angyal. – Sérelmeik számbavétele után ledöntötték a fehér felfedezők, államférfiak és hadvezérek szobraikat. Betiltották a nekik nem tetsző művészi alkotásokat. A történelem átírása után a fehér színt is indexre vágták.

– Nahát, feketelistára került a fehér szín is – mosolyodott el önkéntelenül az Úr.

– Mi ebben a vicces? – értetlenkedett az angyal.

– Hogyhogy mi? A nyelvi komikum. Úgy látszik, kifejejtet-

tem belőled a humorérzékét – ráncolta boltozatos homlokát bosszúsán az Úr.

– Végezetül pedig befűjták feketete festékkel az egész Földet – fejezte be jelentését komoran az angyal.

– Protest produkciónak nem rossz, de azért mégsem maradhat így a földgolyó – összegezte az Úr a hallottakat

– Miért nem, Uram? – emelte föl a hangját az angyal.

– Mert színesben sokkal szebb a világ – vonta össze bozontos szemöldökét az Úr. – Az emberiséget is többféle színben és színárnyalatban teremtettem. Még csak az hiányzik, hogy a fehérek túlkapásai után most a feketék is ugyanezt tegyék!

– Márpedig Te eredetileg feke-

Szakács István Péter

tének teremtetted az emberiséget, Uram, csak közben egy része sajnálatos módon színt váltott – vágott a szavába az angyal ingerülten. – Ádámot földből formáltad, a föld pedig tudomásom szerint fekete.

– A föld porából – javította ki az Úr. – Egy égi alkalmazottól elvárom, hogy pontosan idézze a Szentírást.

– Az mindegy – legyintett bosszúsán az angyal. A lényeg az, hogy itt fent is véget vessünk a diszkriminációnak. Haladó szellemiségű kollégáimmal úgy gondoljuk, hogy túlságosan is sok a fehér szent a feketék rovására.

Jeladására az ajtó kitért. *Fekete szentek számítanak* feliratú táblákkal felvilágosult angyalok vonultak be az Úr irodájába.

LEVENTE, A ROMÁN

Titus Maccius Plautust általában a napjaink színházaiban is időről időre műsorra tűzött *A hetvenkedő katona* című kiváló komédia szerzőjeként ismerik. Az már kevésbé köztudott, hogy a *nomen est omen* szállóige is az ő egyik színművéből (*A perzsa*) származik. Bár többféleképpen fordították le, a lényege az, hogy a név hatással van viselőjének sorsára. De vajon így van-e ez?

Mint minden ilyen örök igazság, ez is csak részben igaz. Ábel esete erre jó példa, hiszen nevének jelentése: lehelet, mulandóság. Ez utóbbi teljesen rendben van, tekintve hogy minden emberi lény mulandó, amiként az egyszeri tiszteletes is megállapította egy temetésen, mondván: „Kedves híveim, egyszer mindenkinek meg kell halni. Talán még nekem is.” A „lehelet” megfejtése azonban már keményebb dió. Persze bizonyos áttételekkel ez is összefüggésbe hozható hősünk sorsával, amennyiben a lélegzés az élet alapvető attribútuma, de lássuk be: ebben semmi személyre szabott nincs, ilyen alapon tulajdonképpen mindenki Ábel lehetne.

Ettől függetlenül a névadás igen jelentős aktus, olyan ősi rituálé, amely a beszéd megjelenésével egyidős. Világteremtő gesztus. Amiként a *Teremtés könyvében* az Úr elválasztotta a világosságot a sötétségtől, a szárazföldet a vizektől, és nevet adott nekik, úgy a szülő is elválasztja gyermekét a gyermekek nagy halmazától, és nevet ad neki. Hogy milyet, az több tényező függvénye, de mindenképp a szülők döntése. Ábel ezért úgy tartja, hogy a gyerek neve nem annyira a viselőjéről, mint inkább a szülők jelleméről, képzettségéről, pillanatnyi elmeállapotáról árulkodik. És nemcsak róluk, hanem igen gyakran arról a korról is, amelyben éltek/élnek.

A múlt század hatvanas éveiben például az anyakönyvező román hatóságok még bőkezűen osztogatták a magyar ékezeteket, így Ábel neve is szabályos helyesírással kerülhetett be az anyakönyvbe. A hetvenes évek elejére

azonban a készlet kimerülhetett, mert ettől kezdve a Dezső már Dezideriuként, a Mihály Mihai-ként, a Kálmán Colomanként jelent meg a hivatalos iratokban. Ez különösen Székelyföldön váltott ki nagy felháborodást, s mivel a székely ember nem az a fajta, akivel kukoricázni lehet, a hivatalt elárasztották az olyan ősi magyar nevek, amelyeknek nincs román megfelelőjük: Abod, Előd, Csenge, Attila, Álmos, Emese stb. Ha valaki áttanulmányozza a kor székelyföldi névadási szokásait, azt tapasztalhatja, hogy

jelent meg a láthatáron, s ezáltal nem volt pardon. Az ellenség neve: szappanopera. (A szappanopera az a műfaj, amikor a lány nem mehet hozzá imádott kedveséhez, mert kiderül, hogy az valójában az apja. Vagy a testvére. Vagy mindkettő.) Csapatái a szélrózsa minden irányából érkeztek, de főként angolszász és hiszán nyelvterületekről.

A keleti blokkban éppen csak megmelegedett kereskedelmi tévék képernyőin szende tekintetű, szűzies, bájos, ámde szerencsétlen sorsú hősök és meg-

urájuk vagy Rosalindájuk, akiket hősként megmenthetnek. Hogy mitől, az mindegy is. S tettek is róla, hogy legyen. Az anyakönyvi hivatal pedig ostoba módon a kezükre játszott. Röpke tíz esztendő alatt a Juliók, Enricók, Rosalindák, Jenniferek, Yvette-ek stb. bevették a Kárpát-medencét, s jelentem: mára Székelyföld is elesett. Még a viszonyosságra sem figyeltek. Mert mindeközben vajon hány angol vagy spanyol atyafi keresztelte a csemetéjét olyan gyönyörű magyar nevekre, mint At-

álló névként, végképp azt jelzi, hogy a Mónika-show szintjére züllött az ügy. Ábel zsebében kinyílt az otthoni bicska, amikor a felesége szóba hozta, hogy ismerőseik ikreit nem Mihály és Henrietta, hanem Misi és Heni néven jegyezték be ama könyvbe. És akadt olyan ismerőse, aki váltig erősítette, hogy a Gergő névnek semmi köze a Gergely-hez, az egy másik név!

Az utca népe ezért nem hibáztható, hiszen azt tapasztalja, hogy agyonliberalizált világunkban – a „színesség” jegyében – a legörültebb elképzelések is polgárjogot nyernek. Bízunk benne, hogy húsz év múlva – méltó büntetésként – a hivatalban már Zotyák, Micik és Fricik fogják intézni ügyeinket. S egy napon majd Petya lesz a köztársasági elnökünk. Vagy Misi.

Végül pedig hadd említsük meg, hogy nemcsak a nevek vándorolnak az etnikumok között, de az etnikumok is rátelepedhetnek egy-egy névre. Amikor például Ábel legkisebb fiacskája megszületett, Ábelné egyik barátjánője gratulált neki az utcán, majd megjegyezte: „Ugye, ez a *Levente* olyan tipikus román név?” Ábelben lefagyott a szoftver: „Ezt hogy érted?!”, „Hát úgy, hogy van egy román ismerősöm, akit ugyanígy hívnak...” „És román?” „Igen, Romániából jött át.” „Tehát aki a rendőrség épületéből kijön, az mind rendőr?” „Hát...” A barátnő később panaszkodott Ábelné Eszternek, mondván: nem gondolta, hogy a férje ilyen indulatos ember...

De nem járt jobban Ábel a szomszédjával sem, aki egy békes sörözés alkalmával elpanaszolta, hogy a házuknál dolgozó kőművescsoportból az egyik ukrán „ráhajtott” az asszonyára. „A feleséged tud ukránul?!”, „Nem, magyarul beszéltek.” „S hogy hívták az ukránt?” „Bíró György.” Ábel söre szisszenve csapott ki a palackból: „Ember, az nem ukrán, hanem kárpát-aljai magyar! S lehet, hogy több magyar van a felmenői között, mint neked, akit Tóthnak hívnak!” „Na, jó, de akkor is...” Ez viszont igaz.

Lakatos Mihály (ülve) és Szonda Szabolcs a könyv sepsiszentgyörgyi bemutatóján

ezen a keresztnevek túlmutatnak önmagukon: egy olyan láthatatlan, a felszín alatt vívott, elkecseregetett „háború” mementói is egyben, amelynek tétje az identitás megőrzése volt. Aztán ütött a szabadság órája, s a Melchiorok visszavédtek Menyhárttá, az Arcadiuk Árpáddá, az Ileanák Ilonává stb. Ábel joggal hihette, hogy végre beköszöntött a józan ész szivrepesve várt korszaka. Tévedett.

Az etnikai homogenizációnál sokkal alattomosabb ellenség

mentésüket életcéljukká avató, jóképű, igaz férfiúk garmadáit tárták igazságtalan nyomorukat a Kárpát-medence lélegzetvisz szafojtva figyelő lakói elé. A hatás nem maradhatott el. (Addig vadászták, míg el nem ejtették.) A magyarok megnyitották előtük könny- és szívkamráikat. Azt persze nem vették észre, hogy közben a cselédsorba jutott józan ész szipogva, Hamupipókéként mosogat a konyhában.

Titokban arról ábrándoztak, hogy nekik is lesz majd egy Isa-

tila, Árpád, Botond, Gyöngyvér, Réka stb.? Na, ugye? De hát mi nem exportálunk szappanoperákat, azt itthon, barátok közt rendezzük le.

A névadást szabályozó hivatal zavarodottságát mutatja, hogy utóbb (nyilván büntudatból) mindezt azzal tetézték, hogy magyaros írásmódot követeltek meg. S ugye mennyivel jobban mutat a Dzsesszika a Jessicánál?

Hanem az, hogy már beceneveket is be lehet jegyeztetni ön-

ESZMECSERE A VILÁGEGYETEMMEL

Lakatos Mihály tárcanovellái rávezetnek arra, hogy hálás legyek azokért a dolgokért, amelyek látszólag maguktól értetődők. A kötet címe aligha lehetne egyszerűbb és találóbbr: a szövegek olyan negatív folyamatokra világítanak rá, amelyek ellen sok esetben képtelenek vagyunk bármit is tenni.

A *Megtérés a pirulához* például a kereskedelem kapható ételek gyenge minőségéről beszél, a szerző emlékeibe ivódott, házi készítésű disznóságok íze hívja életre a mai, nagyipari üzemmódban előállított élelmiszerekkel az ellentéző párhuzamot. Lakatos

humorával nemcsak szórakoztat, hanem elsősorban szembesít: „Szüleink akkor még nem tudhatták, hogy a friss havon kívül olyan EU-előírásokat is lábbal tipornak, mint pl. a kötelező elkábítás vagy a moslák száműzése mind a menüből, mind az a la

carte-választékból. Ennek ellenére tudtuk, mi kerül az asztalra. Manapság minden EU-konform körülöttünk, csak éppen azt nem tudjuk, mit eszünk.” A szerzőt aggasztja a gyerekei jövőjének bizonytalansága. Meddig élhetnek utódaink, ha azt kell megenniük, amit a bevásárlóközpontok elérhető áron kínálnak?

A nyelv foszlásának jelei fedezhetők fel a névadás problematikáját feszegető *Levente, a román* című tárcában. Az író méltán

büszke a székelyek leleményességére, akik még a kommunista rezsim alatt is képesek voltak olyan neveket adni gyermekeiknek, amelyeket a rendszer nem tudott elrománosítani. A szappanoperák térhódítása azonban egy új divathullámot indított el, amelyről értekezve szomorúság járja át a szerzőt: „Röpke tíz esztendő alatt a Juliók, Enricók, Rosalindák, Jenniferek, Yvette-ek stb. bevették a Kárpát-medencét, s jelentem: mára Székelyföld is elesett.”

Kovács Újszászy Péter

Lakatos Mihály tömör tárcakötete azzal szembesíti az olvasót, hogy a „súlyos ügyek” önmaguktól nem szűnnek meg. Nekünk kell megváltoztatnunk a helyzetet, vagy, ha más megoldás nem ígérkezik, öniróniánkra és humorunkra hagyatkozva legalább ne vessünk tehetlenségünkön.

Lakatos Mihály: *Súlyos ügyek. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2019*

bábművészet

AZ EMBER SZERESSE, AMIT CSINÁL

– beszélgetés Hajós János szabadúszó bábművésszel –

Nem a szokványos ösvények biztonságát kereste pályafutása során, hanem az „elképzelt szabadság” irányába haladt. Lemondott az állami intézmények kínálta stabilitásról, szabadúszóként ismerte meg a felszabadult játék örömét, és egy másfajta, személyesebb felelősséget is. A bábos mesejátékszáz terápianak bizonyult számára, de ezt talán nem is a műfajnak, hanem inkább a gyerekközönségnek köszönheti.

– Mersz-e még tervezni? Vagy más munkát keresel, ha marad a vírus?

– Lehet, kényszerítve leszek, ugyanis nem hagyhatom a családomat pénz nélkül. Egyelőre nincs opció, mert világeletemben előadásokat csináltam. A lovas oktatást, amivel pillanatnyilag foglalkozom, a gyermekek szeretik, mert olyan élményt ad, amit nem lehet online pótolni. Családot eltartani viszont ebből nem lehet.

– Szerinted a szabadtéri előadások nem működnének?

– Két helyre hívtak ezen a nyáron. Az egyiket le is fújták néhány nappal azután, hogy meghívtak. Tehát ez a „húzd meg,

ereszd meg” van, és ezzel nagyjából elveszik az emberek kedvét mindentől.

– Még a járvány elején reménykedtetek, új előadást terveztetek...

– Egy görög mitológiai témán dolgoztunk, mégpedig Hermész huncutságain. Megszületett a szövegek könyv és egy vázlatművészet, de amint elkezdtek volna a próbákat, beállt a karantén.

– Milyen volt az utad ezen a pályán?

– 1996-ban felvettek a kolozsvári Puck bábszínházba. Ott tanultam némi szakmát, belekóstoltam a bábos mesterségbe. Akkoriban ez így volt, munkahelyi szakképzést is kaptunk,

Hajós János: a népmesei kiindulópont szinte minden előadásunkra jellemző

és ezzel lehetett boldogulni. Közben az énektanárnőm elküldött az Operába felvételizni, és egy ideig ott ragadtam. Majd egy kollégám, név szerint Juhász István Géza, aki épp kivált a Puckból, hívott, hogy készítsünk közösen egy független előadást, én pedig belevágtam. Azóta szabadúszó vagyok.

– Melyek voltak a kezdeti nehézségek?

– Elég nyögvenyelősen indult a dolog. Volt, hogy elkezdtünk szervezni egy előadást, az emberek azt mondták, jó, de amikor egy hét múlva visszamentünk, ott helyben kiderült,

hogy elfelejtették. A szervezés a Hold sötét oldala. Sokat kellett tapogatózni, sok volt a botorkálás, zsákutca, az úgynevezett útiköltség-siker. A kapcsolatépítés évei után valamelyest megerősödött a helyzetünk, tisztábban láttuk egy kicsit a lehetőségeket. Mi néha hazafias munkának becéztük bizonyos vállalkozásainkat, de ez csak egy önironikus megfogalmazás; a hazafiasság rangja illesse inkább azokat a pedagógusokat, akik közvetítettek, szerveztek, hogy megérkezvén egy iskolába vagy településre egybegyűlt gyereksereget találjunk egy na-

gyobbacska osztályteremben, esetleg művelődési házban.

– Hány előadást készítettél eddig?

– Az utóbbi 20 évben nagyjából 8 vállalható produkciót sikerült létrehozunk. Nagyjából Juhász Gézával közösen, aki kitűnő zenészként (és bábosként) az élőzenei többletet is biztosította. De mellette több fontos szövetségem is akadt, például az aranykezü Takács Enikő, akivel egy regösjátéknak becézett darabot adtunk elő (*Fehérlófia*). Van egy szőlódarabom is, amit Rumi László rendezett (*Vitéz Bakarasznai János*), ez szibériai népmese-feldolgozás, muzeális tárgyakkal próbálok eljátszani a történetet. A népmesei kiindulópont egyébként szinte minden előadásunkra jellemző.

– A karantén alatt mivel töltöted az idődet?

– A város szélén élek Kolozsváron, szinte vidéki környezetben, a szomszédságomban van egy néptelen terület, ott tanyázik az én Ali nevű lovam, akivel már évek óta gyakoroljuk a lovasjátékat. Szóval, ebben próbáltam elmélyülni. Közben írogattam, ha volt mondanivalóm, és olvastam – magamnak meg a lányaimnak. Kellemes volt és kísértes. Vagy inkább valószerűtlen. Mint egy álom, amiben konkrétan semmi sem nyomasztó, de azért mégiscsak jobb lenne felébredni. A helyzet az, hogy ez az érzés továbbra is megvan.

HAJÓS JÁNOS (Kolozsvár, 1976) bábjátékos, író, dramaturg. 1996–1998 között a Puck Bábszínházban számos előadásban vett részt, ugyanakkor a kolozsvári Állami Magyar Opera alkalmazottjaként is fellépett mint énekes. 1998-ban társalapítója volt a kolozsvári Sétáló Bábszínháznak. 2001–2003 között a Gh. Dima Zeneakadémián tanult. 1998 és 2020 között több ezer bábelőadást, illetve rendhagyó történelemórát tartott Erdély-szerte és Magyarországon. Íróként a Helikonban, a Szabadságban, az Irodalmi Jelenben, a Napútban, valamint a Szépirodalmi Figyelőben mutatkozott be.

a könyv

„ÉS BELEPI ŐKET A MÚLTBÓL PILINKÉLŐ KOROM”

Izer Janka

A bibliai Ábel a világ első pásztorja volt, Tamási Áron Ábele pedig erdélyi fiú, aki idegen országokban is szerencsét próbál. A két karakter ötvözéséből áll elénk Lakatos Mihály *Súlyos ügyek* című tárcakötetének hőse. A könyvben lévő tárcák, társadalomparódiák a világban észlelhető problémák rövid, összefoglaló gyűjteményét adják.

Az írások főhőse általában egy, a hatvanas évek Erdélyében született, jelenleg Magyarországon élő háromgyerekes apuka, vállaltan keresztény, konzervatív nézetekkel, aki most, öregnek érezve magát, végigpillant eddigi életén. A '89 utáni csalódottság fogalmazódik meg erőteljesen a művekben. „A rendszerváltáskor Ábel (akár csak az emberek többsége) azzal a naiv bizakodással nézett az új idők elé, hogy: csak eddig kellett kibírni, most már minden a helyére kerül. De csupán annyi történt, hogy mára a csalódás a bizakodás helyére került.” Hiába sikerült megbuktatni a kommunizmust, nem teremtődött jobb világ, csak a ló túloldalára estünk át: „normális» jelzőnk (...) ma már annyit ér, mint a fejedet nélkül nyomott bankó.”

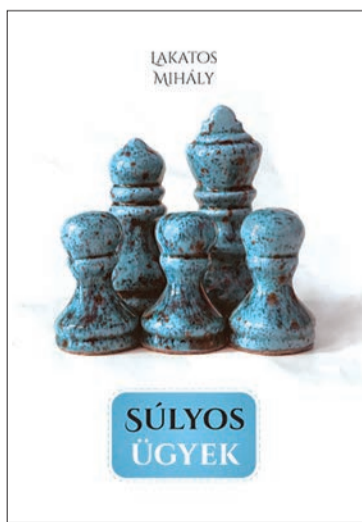
Alapos, sok oldalról megvilágított elemzés ez a kötet azokról a sebekről, amelyekből a jelenlegi társadalom vérzik. „Modern kori tbc”, írja a szerző, ami a Tekintélyhiányt, Becsülethiányt, Civilizáltsághiányt takarja, ezekért részben a kommunizmust okolja, amelyet mostanában „békeidőnek” is neveznek (vö. *Dunavics, a békebeli* című novella). De még nagyobb gond a „píszí” elhatalmasodása, ami miatt az ember szabadsága egyre inkább korlátozódik. A tárcák elbeszélője a társadalom elkorcsosulásának kiinduló okát az Istenben való hit mellőzésében látja, s bár ezzel talán sokan vitatkoznának, maguk a problémák, melyeket megmutat az írásokban, valóságok, igazak. A vélemény szabadsága lassan teljesen megszűnik, hisz valami mindig sérti valakinek az érze-

kenységét, a pályaválasztásban már alig számítanak a képességek, csak az, hogy mindenki azzal foglalkozhasson, amivel akar, nem pedig azzal, amire születésénél, szorgalmánál, tehetségénél fogva alkalmas. A munka mára fontosabb, mint a gyerek, a családcentrikusság elkopó fogalom. „A magnak megmaradó mag nem részesül a tavaszi eső és az áradó napfény öröméből, nem élheti át a virágba borulás eufóriáját, nem érezheti a termés-

hozás elégedettségét és bölcsességét (...) A magnak megmaradó mag tulajdonképpen paradoxon, önmaga cáfolata, szomorú és felejtendő jelenség. Zsákutca.”

Lakatos Mihály írásai gondolatébresztők, politikai hovatarozástól, vallástól és kortól függetlenül. Én, a magamat vallásosnak nem tartó, inkább liberálisnak mondható gondolkodású huszoneves is gyakran egyetértek az elbeszélővel. Amikor nem, vitába szállnék, de eszembe sem jut letenni a könyvet.

A problémák megoldására az írások javasolnak ugyan egy irányt, de nem ezen van a hangsúly. Sokkal inkább fejtőre buzdítanak, ébredésre. Arra figyelmeztetnek, hogy nincs idő tovább tespedni, mert lassan beszív minket a mocsár. Persze mindezt egy ötven körüli férfi nézőpontjából teszik, ami egy harminc év alatti emberben okozhatna érdektelenséget. Nekem e problémák már inkább evidenciák, én és a kortársaim nap mint nap ezekkel szembesülünk, ebbe nőttünk bele. Mégis:

fontos újra és újra összegyűjteni, listába szedni őket.

Lakatos társadalomkritikája az utolsó, *Cirkusz* című tárcában bontakozik ki igazán. Fiktívnek és abszurdnak tűnő története mára teljesen elképzelhető valóságos szituációként. Egy tanár tragédiája, akit egy bolha megöléséért – mert azt fia videóra teszi és meggondolatlanul az internet népe elé veti – elbocsátanak az állásából. (Könnyen eszünkbe juttathatja a magyarországi „vasalódeszákás tanár” esetét.) Az egyetlen dolog, amiből tudjuk, hogy eredetileg fikcióként született, az, hogy az elbeszélő nincs tisztában vele: már szinte mindenhol betiltották, hogy a cirkuszokban állatokkal, főképpen elefántokkal dolgozzanak.

„... lám, ide jutott a maga hatalmas civilizációjával a fehér ember! Van immár mindene, mi szem-szájnak s egyéb testrészeknek ingere, de oda a hit és a jó erkölcsök.”

Lakatos Mihály: *Súlyos ügyek. Előretolt Helyőrség Íróakadémia, Budapest, 2019*

ÚT EGY MÁSIK, SAJÁT IRÁNY FELÉ

– beszélgetés Fazakas Barna képzőművésszel –

„Sokan mondták, maradjak otthon, menjek el tanítani, készítsék pár tájképet, csendéletet és portrékat eladásra, jól elleszek belőle. De nekem ez sosem volt opció, hogy olyat és úgy fessek, hogy az kelendőbb legyen. Nem akarok megfelelni, csakis önmagamnak. Színeimmel és formáimmal, lehet, kicsit elütök a helyi karaktertől, de természetesen szeretnék valami olyat létrehozni, amit még senki más nem.”

– A művészi hitvallását tükröző fenti mondatok egy néhány évvel korábbi interjúban hangzottak el. Miképp kanyargott és merre az életútja? Ha jól sejtem, a kezdetek, a gyerekkori tehetség és szenvedély a rajz iránt, a neves tanárok igenis az ott említett „tipikus” székelyföldi művészlétet, a helyi karaktert predesztináltak...

– A helyi karakter alatt inkább a művészeti kifejezés- és alkotásmódra szerettem volna utalni, a székelyföldi művészlét meg ugyebár egyénenként változó. Az én utam – számomra valahol logikus módon – egy másik irányba indult (legalábbis az

mellette időm foglalkozni az alkotással is. Aztán megint fordult egyet a világom, úgy éreztem, ideje visszatérnem a gyökereimhez, és megpróbálni a kint szerzett tapasztalataim segítségével itthon, többé-kevésbé függetlenül érvényesülni.

– Számoljuk csak össze: a képzőművészeti alkotómunka mellett volt lemezlovas, fotós, reklámgrafikus, de dolgozott építkezésen, kórházban, áruházban, és volt már báros, tördelő, filmstatiszta, költő, kertész stb.

– Úgy érzem, hogy ezek a tevékenységek valahol mind összefüggenek. A

helytel együtt főleg az anyagi helyzetem stabilizálása végett üztem.

Először a zene, utána a kávé

– Végül viszont megvalósulhatott a régi terv is, a hazaköltözés Csíkszentkirályra. És marad a jövőre nézve csak a művészet, az alkotás szabadsága?

– Igen, megtörtént, és persze hogy nem sikerült elsőre, az elhatározástól számítva jó pár év eltelt, míg összejött. Mindenképp szeretném úgy kialakítani az életviteltem, hogy minél több alkotó és kreatív munka beleférjen, de továbbra sem idegen tőlem a kétkezi munka vagy bármilyen más/új tapasztalat- és pénzkereseti lehetőség.

– Hogyan telik egy átlagos napja, milyen módon kapcsolódik ki a munka után? Több művének címe, képi világa utal a zenei „alapokra”, inspirációra. Hogyan került közel a zenéhez, az hogyan kapcsolódik a képzőművészetéhez?

– Azt hiszem, egyik napom sem mondható átlagosnak, inkább úgy jellemezném, hogy nyugisabb és pörgősebb időszakok váltogatják egymást, szinte véletlenül is kerülve a monotonitás beállítását. Most, hogy vidéken lakom, kerttel, veteményessel és egy rendberakásra várakozó házzal rendelkezem, így jócskán kibővült a tevékenységek száma. Ha netán nem kerget az ihlet, nincsen fontos munkám a számítógépen, vagy éppen nem utazom, akkor próbálok minél több időt kint, a szabad ég alatt, természetes közegben tölteni. Természetesen a zene is szerves része mindeniknek és mindennek, egyúttal az alkotásnak is. Reggel felkelek, az első dologom, hogy rakok egy kis zenét, aztán teszem oda a kávémat. Persze amikor alszom, csendre van szükségem, de a többi, zene-mentes, csendes időszak is megtalálja a helyét a napomban.

A kezdeteket talán a kilencvenes évek elejére tudnám rakni, arra a pillanatra, amikor a rendszer változásával együtt én is – ahogyan sokan mások – direktben kaptam meg azt a zenei világot, amiről addig esetleg tudomásom sem volt. A többi és a többre való éhség aztán jött magától, és még mindig tart.

– Mi a munkamódszere, mik a kedvenc technikái?

– A zenét nem tartom ihletforrásnak, inkább azt a hangulatot, ritmust, esetleg nyugalmi állapotot, amit létrehoz bennem, amely a segítségemre szolgál – és sok esetben motivál – az alkotásban. Mint említettem, egy ideje már a fényképezőgép és a telefon vette át a szerepet a jegyzetfüzetétől a szememnek tetsző részletek, formák, színek, fények, árnyékok megörökítésében, de a következő fejezet általában egy kockásfüzet-lapon való vázlatolással folytatódik. Alkalmanként az is megtörténik, hogy a számítógépen szerkesztem meg a gondolataimat. Aztán következnek a szokásos műveletek: farost-

vagy vászonalapozás, felrajzolás, nagy foltok, aztán kisebbek, aztán rétegek és részletek egymásra, ahogy és amennyire az idő és az akril engedi. Jobbik esetben három-négy napig, rosszabbikban jó pár hónapig tart, amíg ki bírok engedni a kezemből egy munkát. Néha utólag veszem csak észre, hogy az eredeti ötlettől mennyire eltávolodtam, és hogy a személyes életviteltem és körülményeim milyen direkt vagy indirekt hatással voltak rám a folyamatban.

A hazatérés frissessége

– A leegyszerűsített, szürreális, futurisztikus világ, a vibráló és élénk színek mikor kerültek „képbé”? Milyen hatások érték, érik, alakítják?

– Úgy érzem, a reklámgrafikus korszakom nagy hatással volt rám, annak ellenére, hogy amíg a számítógépes tervezéssel voltam elfoglalva, igencsak kevés időm és nyugalmam maradt az alkotásra. A lecsiszolt, mértani stilizálást biztosan erre az időszakra vezetném vissza. De ugyanúgy szerepet játszott ebben pár – nem csak – mediterrán utazás a tengerpart kékjeivel, zöldjeivel és sárgáival, miképpen a Nyugaton megtapasztalt kulturális változatosság és sokszínűség is.

– Milyennek látja itthon a lehetőségeket, bekapcsolódhat-e, elérheti-e egy művész Székelyföldről a világ művészeti körforgását? Egyszerűbb lett volna-e Belgiumból, ahol sokáig élt?

– Lehet, meglepően hangzik, de tizenegy év kintlét után úgy gondolom, művészként több lehetőség és alkalom adódik itthon, de az is valószínű, hogy ezt csak a hosszú távollét utáni hazatérés frissessége hozza ki belőlem. Ráadásul az internet és a közösségi média elterjedésének köszönhetően teljesen mindegy, hol alkotok, amíg az életkörülmény a legjavamat termeli ki belőlem. Persze az élő bemutatkozás és a kiállítás ugyanúgy szükséges, de itt valahogy talán ennek a megszervezése is akadálymentesebbnek tűnik.

– Mesélne a közeljövő projektjeiről, folyamatban lévő alkotásokról, megjelenési tervekről?

– Mint már utaltam rá, továbbra is az alkalmazkodás és a megélhetés biztosítása határozza meg a mindennapjaimat. Ha néha sikerül néhány napot szakítanom az alkotásra, akkor az már valamennyire elégtétellel tölt el, ahogyan az a pár alkotótelep is az év folyamán, amelyeken részt veszek. Februárban a csíkszeredai Székelyföld szerkesztőségének galériájában egy egyéni kiállításon foglaltam össze közelmúltbeli munkámat, jelenleg pedig azon vagyok, hogy a következő kiállításig kellő mennyiségű és minőségű alkotással tudjak előhozakodni. Megkerestek már Sepsiszentgyörgyről, Brassóból és Szegedről, a többi rajtam múlik.

egyetemi évek után), hajtott a kíváncsiság, a tapasztalat iránti éhség, és persze a szakmai érvényesülés vágya. A szakma alatt nem a művészetre gondolok, hanem az alkalmazott reklámgrafikusságra, hisz még a korábbi éveim alatt ez volt a kenyérkereseti lehetőségem. Ugyanakkor, mint utólag kiderült, egy fontos állomása az egyéni karakterem és látásmódom fejlődésének. Tizenhárom év és öt munkahely után viszont úgy éreztem, hogy ezt az irányt és életstílust nem tudnám még sokáig tartani, több mozgásra és több kreatív szabadságra volt szükségem. Már régen, a csíkszeredai középiskolás évektől kezdve DJ-ként is fél lábbal az éjszakában lógtam, így nem esett nehezemre egy másik, már korábban, az egyetem alatt kipróbált foglalkozást találnom. A közelmúltbeli csíkszentkirályi hazatérésem előtt éveig éjszakai bárosként dolgoztam egy belgiumi shotbárban/klubban, és volt

DJ-zés ugye a zene iránti szeretetemhez kapcsolódik, a fotózás a pillanatok és események megörökítésén kívül fontos szerepet játszik a témakeresésben, ahogy a szem és a látásmód fejlesztésében is, a reklámgrafika pedig a számítógép segítségével kifejezett kreativitás (kellene hogy legyen). Volt már nemegyszer olyan pillanat, amikor úgy éreztem, ideje végre egyet választanom, mert a szétágazó figyelem- és időbeosztás miatt egyikben sem fogok tudni igazán fejlődni.

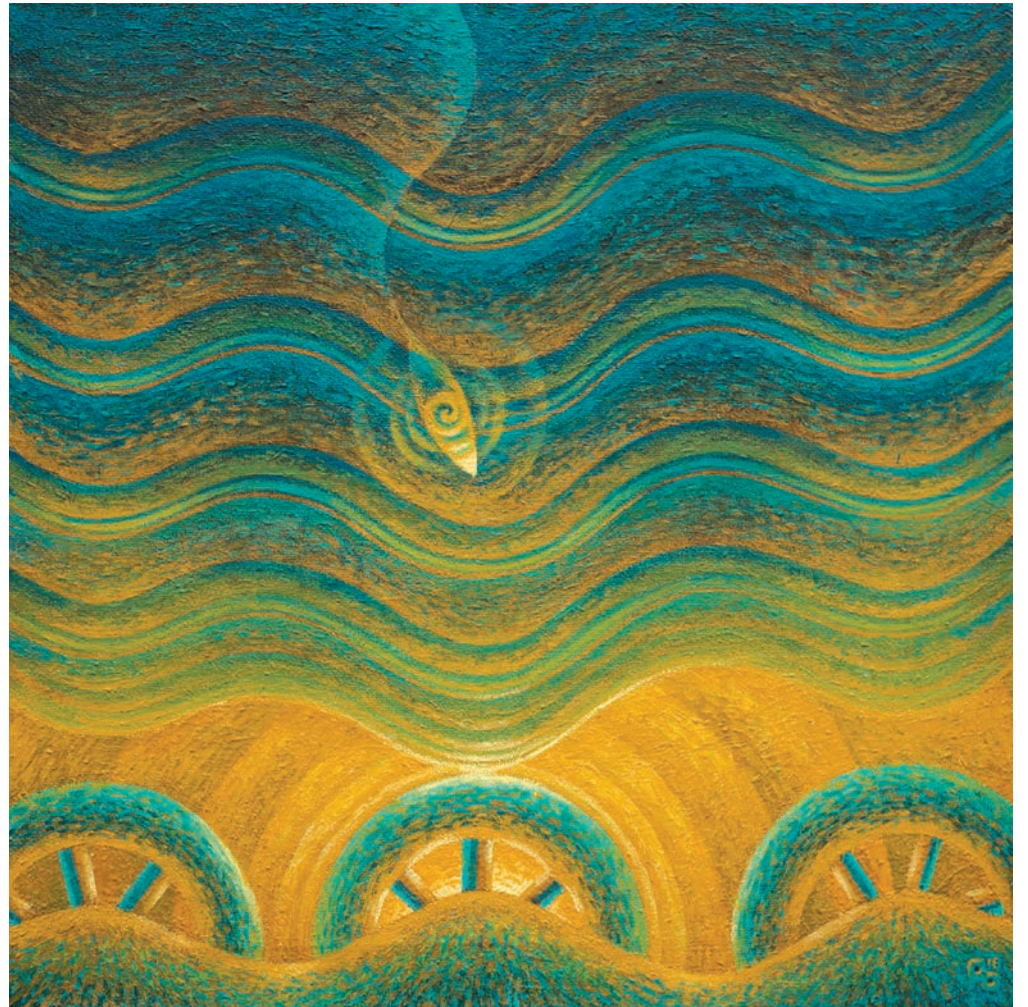
Aztán pedig újra és újra oda kerülök, hogy megint több dologgal foglalkozom, de mindenik megtalálja a helyét, ha külön és teljes koncentrációval állok melléjük. A bároskodás talán már kissé távolabb áll az előbbiektől, viszont saját tapasztalatomból kiindulva kiváló társadalom- és önismereti foglalkozás. Igaz, hogy az összes többi alkalmi vagy rövidebb-hosszabb időtartamú munka-

FAZAKAS BARNA képzőművész 1976-ban született Csíkszeredában, a helyi Nagy István Művészeti Líceumban érettségizett, ahol Gaál András, Ercsei Ferenc, Koszti István, Márton Árpád voltak az oktatói. Egyetemi tanulmányait Temesváron végezte. Műveit egyéni és csoportos kiállításokon láthatta a közönség Romániában, Magyarországon, Szlovákiában, Németországban, Belgiumban és Szerbiában. A Mandragóra Csoport és a TAG (Transylvanian Art Group) tagja. Jelenleg Csíkszentkirályon él és alkot.

vers

Lajtos Nóra
gobelinek

nagyanym az aransárga színű gobelinfonalat kereste lázasan. Aglaia, Euphroszüné és a legidősebb grácia, Thaleiának a hajfonatait szerette volna kivarni vele. persze ő nem tudta a nevüket, ily módon nem úgy volt köze hozzájuk, mintha ismerte volna őket. úgy szúrta a tút pontról pontra a vászonba, mint aki elhiszi, hogy egy-egy öltéssel közelebb jut a Megváltóhoz. Isten tudja, hány Miatyánkot és Üdvözlégyet morzsolt el magában, míg a kép elkészült. soha nem készített eladásra gobelint, ez volt az első és utolsó megrendelése. Rubens Három gráciájának reprodukciója igazi kihívást jelentett a számára: a kép felső szélén színes virágözön, középen három meztelen nőalak ölelkezik. a legnehezebb az arcok kivarrása volt. amint az tudható, a festő két feleségének arcát örökölte meg: balra Helene Fourment, jobbra Isabella Brandt látható. a harmadik, középső teltkarcsú grácia háttal áll a nézőnek. miután az utolsó szálakat is elvarrta, körbenézett az ebédlőben. balra volt tőle az ablak, amely a kisváros iskolájára nézett, homlokzatán középen az épület elkészülésének évszámával, ami megegyezett a születési évével: 1929. előre nézve a könyvespolcon a Pallas Lexikon műves sorozatát látta, ami ma már egy letűnt kor tudománybankja. jobbra egy állótükör feszült a falra akasztva. gyakran abban nézte meg a gobelinjeit, megkettőzte az élményt, amit a látvány nyújtott. fejkendőjét is abban igazította meg, mielőtt kilépett volna az udvarra. ugyanolyan precizitással igazgatta, mindegy volt, hogy csak a tyúkólat ment takarítani vagy misére igyekezett. a tyúkölből összeszedett tojásokra néha meleg tollpihe ragadt. ahogyan áldozáskor a felső szájpaddására Krisztus teste. őt is kivarrta. madonnát a gyermek Jézussal az ölében tartva. és a Piétát is. a falusi kis templomnak ajándékozta. minden tűszúrását megsiratta. olyankor úgy érezte, fázik a feje. kendőt kötött, az állánál mindig görcsre. a fonalakat is gyakran kellett váltogatni, azokra is görcsök kerültek. éjjelente a falakból előlibbennek a gráciák, hogy legalább álmában legyen nagyanym boldog, és az Üdvözítő és Mária, kivarrt selyemköntösben, hogy akkor is szép legyen az élet, ha éppen nem az. agyonlyuggatott vásznak függnek a falakon. Nagyanym friss kapcát ad nagyapámnak, körbetekeri a fájós lábat, s közben arra gondol, milyen szép emlék volna, ha az esküvői képüket varrná újra. az örök fiatalság bekeretezve. ez lett az utolsó szálöltése.

Felfedezés, 2018 (40x40)

tárca

Zorkóczy Zenóbia

HOZZÁK A FÁT, ÉS ELTŰNIK A TELEFON

Sürgős! Haza kell rohanni a szomszéd faluból, mert hozzák a télire való tűzifát. Akkor hozzák, mikor idejük van. Neked mindig van idő.

Rohansz, nyitod a kaput, mert megérkezett a naaaaagy faszállító autó. Kapufát jobbról, kapufát balról, mindent súrol. Jaj, a kerítés, jaj, a lépcső, jaj, a házfal, jaj, a virágok!

Valahogy becentezi magát a kis udvarra, felemeli a remorkáját*: jaj, a szomszéd kerítése, jaj, a tornác oszlopa! Duvad a fa, fogod a fejed, imádkozol, káromkodsz.

Végül könyörgőre fogod. Igyon meg egy pohár vizet vagy alkoholmentes sört! Szívjon el egy cigit! Fogyasszon kürtöskalácsot, pogácsát! Meghívjuk ebédre, biztos, még nem ebédelt... Kicsit pihenjen, mert fárasztó lehet ennyi fával dolgozni. Addig te ledobárod a fát, ami épp készül bezuhanni a szomszédhoz a kerítéssel együtt, csak hagyjon egy kis időt!

Végre! Az Isten megsegített!

Tudom, csúnya dolog a káröröm. Ennek ellenére elégedettséggel töltött el, mikor észrevettem, hogy az autó kereke kezd besüppedni a sárba. Végre, nem tud megmozdulni! Hála Istennek! Pihenés. Hátha így időt nyerek és sikerül megmentenem a kerítést.

Amíg sofőröm gondolkodik és durrogatja masináját, én dobálom le az autóról a rönköket hűvös halomba. Anyám jajveszékel, hogy vigyázzak, le ne essek a félig felemelt remorkáról, nehogy megcsúszson a tíz köbméternyi fa és maga alá temessen. Fiam a másik oldalról próbál ügyeskedni.

Mentsük, ami menthető! Csak a kerítés maradjon! Most nincs pénzem újat csináltatni!

Valamiért megszégyelli az emberünk magát, ő is ledob pár hasábot, aztán megint burrogat. Az autó nem mozdul. Újból nyerek egy kis időt.

Mint halálraítélt, akinek utolsó kívánsága lehet, könyörgöm a fennvalónak, adjon még egy kis időt, hadd dobáljam le a rönkök nagy

részét, hogy ne forduljon be a félredőlt autóból a tengernyi fa a szomszédhoz.

Emberünk megunta a várakozást, traktorért kiált.

Lepattanok a remorkáról, szaladok segítségért, telefonálok, valaki húzzon ki a gödörből.

A jó szomszéd mindig segít, érkezik a traktorjával, kihúzza végre a faszállítót a gödörből.

Vége! Sikerült.

A kocsin maradt fa pedig, amit aztán leöntött, már nem nyomta ki a kerítést. Megúsztuk, a sofőr elment.

Megpihenünk a farakáson. Akarok telefonálni, nincs telefon. A fiam felhív, hátha meghalljuk a csöngetést. Nem csöng. Vagy nem halljuk.

Futok a szomszédokhoz, ott sincs. Eltűnt. Nézzük a tízméteres halom fát, hátha alája került.

A fiam egyszer csak megszólal vallomásként, hogy tegnap rá volt csatlakozva a netemre – amiről amúgy nem tudtam –, így ezért ma szerencsés lehetek, mert most dektívét fog játszani.

Figyelem, hogy ez miféle komédia. Előveszi a telefonját, rácsatlakozik a telefonnetemre, körüljárja a házat. Egy ponton, a kapu környékén érzékeli a jelt.

Kimegyünk az útra, megyünk jobbra, gyengül a jel. Megyünk balra, hát erősödik. Nicsak: vagy tíz méterre ott parkolok, ott a kicsi piros autóm! El is felejtettem a nagy zűrzavarban, hogy van autóm. Azt meg pláne, hogy olyan helyre parkoltam, ahova eddig még soha.

Tehát az autómhoz közelítve elkezdett erősödni a wifi. Az autóban, hála Istennek, megtaláltuk a telefonomat.

Na, ilyen az okos fiú, megérdemli a netet, mert kihúzza vele a bajból.

*utánfutó (román)

RENDELJEN ÖN IS A HARGITA KIADÓHIVATAL KÖNYVEIBŐL ÉS KIADVÁNYAIBÓL!

www.szekelyfoldfolyoirat.ro
www.szekelykonyvtar.ro
szekelyfold@hargitamegyere.ro
(004)0266-311 026, (004)0746-195 413
530170 Csíkszereda, Tudor Vladimirescu u. 5. sz.

Kopriva Nikolett

Madárraj

Tengerek fakadnak benned. Amikor alszol,
hallom, ahogy homlokod mögött morajlanak a hullámok.
Szuszogásod szél a víz fölött, amikor madár köröz,
megrándulsz, nincs hova leszállnia.
Nem emlékszel az álmaidra.
Hajnalban hangosabb a szél,
ereid megfeszülnek – vízre szóródó villámok.
Fekete madárraj.
Szárnycsapkodásaikban
remeg a mély.

Az ég cafatokban

Lopni kezdtük egymás jellemvonásait.
Akkoriban vertük le azt a régi lámpaburát,
szilánkjában lépkedtünk naphosszat.
Valahol mindig maradt belőle.
A kertben lyukasak a növények levelei,
forgolódunk éjjel, hasogat az ágyhuzat.
Olyankor felkelsz, megállsz az ablak előtt,
igyekszel átlátni rajta. Messze vagyunk az utolsó utcától.
Leszálló ködbe csöpög a holdfény,
napközben nem beszélünk arról, hogy már nem tudjuk,
ki kicsoda, s hogy a tükör, mint egy fehér függöny,
elnyeli az igazságot, egyikünk sem mer mögé állni.
A kutya vonyít;
kint cafatokban hullik az ég.

Egy éjjel szétesett a ház

A tárgyak akkor kezdtek fakulni,
amikor nem maradt elég napfény,
hogy elhiggyük, nem kell
tegnapok sós vizében fáznunk.
Egyre sűrűbben töröltem le a port a házban,
szürke lámpafényben a tükröt:
benne él a tegnapi, mert nem tud
mit kezdeni az elmúlással.
Amikor halványodni kezdtek a végtagjaim,
magamat is gondosan leporoltam,
kiköptem a homokot,
ne tűnjek el túl hamar.

Egy éjjel szétesett a ház, süllyedt a talaj,
egy árnyék fel-alá szaladgált,
odébb sikított egy másik.

Elhallgatnivaló

Még nem ér el küszöbig a fény,
amikor feltűnik, újból kinőttük
a tegnapi ruhát, csizmát, kalapot;
meg kell varrni a mai öltözéket:
elszámolni minden porccal és csonttal,
magunkra szabni az udvart a fákkal,
a fészere, a szalmabálával.
Így kiferünk a kapun, lépésünk nem
az erdőbe ér, ahol csak leszagatnánk a fák
ágait, megtaposnánk a csipkebokrot.
Napokkal később találnánk haza,
már megközelíthetetlen volna a ház.
Itt senki sem mer túl soká távol maradni,
de nem mondja ki.
Semmit sem mondanak.

nagy utazás

újból ismeretlen utcák ismeretlen főtér
ismeretlen ég és a vonat ami visszavisz csak
hajnalban indul még sötét van én részeg
szomorúvá tesz a kávé mellé cigaretta a fel-alá
járákáló fekete emberek ezüst felhő a füst
a mi átalakulásunk várat magára egyelőre csak
a peronon zúgó vas tud a nagy utazásról
a pékség ajtaja kétszer nyikorog
talán ennyi idő alatt távozik a lélek
a forró parázs szét pattan a macskaköveken

Felhőséta I., 2017 (40x40)

tárca

SZIRUPOS EMLÉKEZÉS

Esténként az ablak előtt ültem. Narancssárga, fehér és kék fények villództak a feketeségben, mintha valaki a tenyeréből szórta volna szét őket, imitt-amott a rendszeresség érzetét keltve.

Úgy gondoltam, ha sokat nézem az utcai lámpákat, sikerül hazavarázsolnom magamat, hiszen a sötét mindenhol ugyanolyan, a világítótestek pedig mind egyformák. De nem ment. Az utcák rajzai másnyelvenek voltak, mint szülővárosomban, minden sokkal nagyobb, zajosabb és ijesztőbb volt. A holdat néztem. Odahaza akár egy fényes malomkerék, csorgott át az égen, itt pedig legatyásodott Szauron szeme kuksolt a szutykos felhők sátorlapjai mögött.

Nem volt könnyű itt élnem, mert az „emberek”, a „csajok” és a „csemeték” helyét átvették a „gádzsók”, a „gádzsikák”, és főleg a „gájnerek”. Na meg a „táttíúk”. Az időtlen, degettel lekent deszkakerítések és az örök jelenben lebegő poros utcák helyett dróthálóval és négy milliméteres fémlémezzel komponált betonkerítések mellett vitt az utam.

A vas-oxidos, trágyaleves, harsány patakunkat egy másikra kellett cserélnem. A neve furcsa: Poklos. Ott vonaglott egy tág betonteknőben a nyomasztó tizemeletes tömbházak között, szakaszosan járdalapokkal lefedve, mintha Valaki el akarta volna tüntetni, csak időközben meg gondolta magát. Vagy leváltották

a posztjáról. Sajnáltam ezt a sínylő patakot, amely melegebb időkben majdnem kiapadt, csak egy tétova ritmusban lüktető ér maradt belőle. Néha felkapott a medrébe hajtott számtalan pillepalcok közül egyet, azzal játszott, de csak lopva, nehogy kiröhögjék. Szemétszaga volt.

Az utolsó mentsváram az otthonról hozott kaja: a „borkánban lesütött hús” kenegette a lekemet, az alufóliába csomagolt bécsi szeletek hozzám bújtak, a nejlonzacsókban gömbölyödő fasírtok átöleltek, a házi kenyér megnevetetett. Ezt követték az utálatos böjtös időszakok, a fertőtlenítőszagú menzás kaják, inox edényekben, műanyag tálcán. De ezek is csak hétköznap. Hétfégre

maradt a konzerv, a pástétom és az olajos szardínia. Néha vettem desszertet is, „napolitane cu gust de caramel”. Úgy hittem, finom lesz, amíg el nem olvastam az összetevőket: „crema zahar ars”. Na ebből főleg az „ars”³ érződött.

*

Vasárnap este. Kint köd, bent neon. A kirakatok fényét möhön habzsoló, kopasz, szuroktörzsű fák...

Egymásba karolt a két nő. Egyszerre lépkedtek, ütemesen, egyre szaporábban, mintha hátuk mögött folyamatosan gyorsuló ritmusban törne pozdorjává a világ. A fiatalabb, barna hajú nő szeméi vastagon ki voltak

„rimmelezve”, tekintete fürge, gyanakvó. Kissé előrehajolva, sarkait a földhöz csapkodva lépkedett. Az idősebbik társa sópánkodását csak az alkalmi kíváncsiság törte meg:

– Na és azz a mássik fíjjú, az a renddess?

– Jaj a mássik?! – kérdez vissza unottan. – Az olyan papálap-tye⁴ volt. Na tuddod...

– Hát iggen.

– Iggen... – sóhajtottak csalódottan egyszerre.

1 *karamellizű nápolyszelet, román (szerk.)*

2 *krém égett cukorból, román (szerk.)*

3 *égett, román (szerk.)*

4 *mafla, román (szerk.)*

Bogdán László (1948–2020)

Varga Melinda

Tavak partján

Vaszilij Bogdanovnak

Hallgatag porhó ül a márciusi tájon,
itt félèvesek a telek,
nyarak szeméből kenes eső pereg.
Fenyvesek szikár susogása,
éhes farkasok orgonálása a völgyben,
a Ladoga-tó partjáig viszi a szél a hangot.
Körbesétálja a tavat,
és az örök nyárra gondol,
verőfényes tengerekre.
Ezen a tájon, ahol él,
dér ül a locsi-fecsi beszédre,
hallgatagok, cammogósak a nappalok,
fölösleges gondolatra áttetsző hálót fon
a csönd százlábú pókjá.
A Tatjának szemében ibolyakék derű,
katartikus és tömör képsoroktól
fénylik a székely nők tekintete,
olyan, akár a költészet,
megbájjol, beléd öleli magát a kép,
és el nem ereszt.
A Dante téri kocsmák kinyitottak,
várják a költőt dús asztalokkal,
térjen be egy italra,
fűzze lanténekké e tájat,
állítsa szigorú betűrendbe
az Üvegvilág melakóros verseit,
az ihlet csontujjai skarlát betűket
rajzolnak a levegőbe,
valahol a Ladoga-tó partja
és a Szent Anna-tó között
él egy poéta,
versén nem lesz úrrá az enyészet.

Megjelent *A fásult kebelnek nincs költészete*
című kötetben (Irodalmi Jelen Könyvek, 2020, Arad)

Molnár Vilmos

Emlékek a zokniban

Ha egy jó barát végleg távozik, felerősödnek az emlékek róla. Két kép: az 1990-es években ülünk egymás mellett egy Magyarországra tartó autó hátsó ülésén, valami felolvasásra megyünk. A pénzre terelődik a szó, derűsen mondom, egy fillér sincs nálam, egy kávét sem tudok venni. Fiatalon még tud derülni ilyesmin az ember. Megállunk valahol, kiszállunk megmozgatni elgémberedett lábainkat, hideg van, zsebre dugom a kezem. Meglepődve észlelem, hogy egy csomó százforintos érme lapul benne. Bogdán persze tagadja, hogy köze lenne a dologhoz, pedig ha csoda nem történt, csakis ő lehetett. Igen finom ujjai voltak, hogy észrevétlenül meg tudta tenni. Másik kép: többen ülünk egy kocsmában, Bogdán az oroszországi úttjáról mesél. Jó volt, szép volt, csak néhány útítársának ellopták a pénzét. De nem az övét, vele ez nem megy, ő ismeri a regulát: utazás közben a pénznek a zokniban a helye! Vigyorgunk, Bogdán bosszúsan felemeli mutatóját, sztentori hangon újfent kinyilvánítja: ha úton vagy, a pénznek a zokniban a helye! Épp akkor mindenki el-

hallgat a helyiségben, a kocsmá néma csendjében profetikus intelemként dörögnek Bogdán szavai. Nem is indul újra a beszélgetés sehol, mindenki gondolkodóba esik, még a csapos is magába száll. Lehetséges, azóta jóval több turistának van dudor a zoknijában.

Kevés olyanról tudok, aki idős korában is fiatalos kópésággal szeret játszani. Bogdán László közékük tartozott. Ötven-hatvan-hetven évesen is fiatal tudott maradni, úgy tűnt, kimeríthetetlen energiaforrással rendelkezik. Folyton kereste és meg is találta a közös hullámhosszt a nála fiatalabbakkal.

Sokat írt, nála termékenyebb író nem sok élt errefelé. Létformája volt az írás. Mintha így próbálta volna megszelídíteni az elvadult, megvadult dolgokat. Érthetővé tenni az érthetlent, elviselhetővé az elviselhetlent. Mintha betűkből font kötőfékkel megbabolázható lenne a vesztül hanykolódó világ. „*Innék, ha nem kellene írnom, / Elhülyült, vándor, a világ!*” – írta 2018-ban megjelent *A démon Berlinben* című verskötetében.

Lenyűgöző olvasottsággal rendelkezett, gyakran hosszan fej-

Böszörményi Zoltán

El nem küldött levél Bogdán Lászlónak

Trianon. Háromszor: nem!
Nemet kiáltott Sándor nagyapád,
és tovább mesélt a háborúkról.
Mindenik visszaemlékezés vége egyetlen
kérdést visszhangozott: „*Minek vér és halál?*”
Ha férfiembernek csak a baj nyúge jutott,
mindegy, hol élt, az élet tüze sem olvasztotta
fel a jéggé fagyott megtapasztalást,
a menekülés kényszerét,
minden szenvedés ríme lett a vér és a halál.

A démonoktól, mint a rögeszmétől,
nem szabadulunk meg soha,
Az is visszatér, aki nem volt a képben eddig,
nem láttatta magát,
mégis szürkületkor a hegyerincek hajlatán
árnyékképben magasodott fel,
lomha járása ide-oda toltá
kísértetét a láthatár golyocsán.

De késő lett, mindig késő,
mint ebben a megkésett versben,
a szavak torlaszát felbontó tenni akarásban.

Igyekezve jönnek az éjszakák
felszabadítani ezt a látomást.

Az ég alján hamis, huncut Hold szalad,
a fürge szó hiába igyekszik, utol nem éri,
s mint ki érti, de mégsem érti,
tátott szájjal nézi az éj,
mit művel vele a fény.

Moszkvában,
az Arbat utcában,
az élelmiszerbolt előtt
Tatjana álldogál,
néha keresztbe teszi lábát,
meg-megigazítja vállán szél simogatta sálját.
Szomorú szerda van, a kirakat tündököl,
dalt dúdol a lány,
mélyből feltörő hangokat bújtat:
*Ne tagadj meg, Ruskin,
ne tagadj meg engem.
Viszik majd a senkik,
összezúzzák lelkem.
Ha mégis megtagadnál,
rakj szívedből máglyát.
Rakj szívedből máglyát,
odakint is lássák – visszhangozzák
a sepsiszentgyörgyi méla lombok.
A transzszilván érzélem-erdő
fái között csellengene,
békés lelkesedéssel
tekintene körül a költő:
világra, múltra,
az idő kapuját szélesre tárna,
de az álmokat mégsem látná,
lenyomatát sem az elmúlásnak,
csak egyre gondolna:
ha eltávolodna az egésztől,
talán jobban ránézhetne mindenre felülről.*

Miklóssi Szabó István

VOLTAM ÉN MÁR RÁKÓCZI IS

Bogdán László tett azzá, igaz, csak egy bemutatás erejéig. „Akkora hajjal, mint II. Rákóczi Ferenc nagyságos fejedelem” – írta rólam 1997 áprilisában. Éppen Szent György Napok voltak, úgy éreztem, a város engem ünnepel, első közlésemet, két szégyellnivaló verset, de ettől én még nemcsak Rákóczinak, hanem Toldi Miklósnak is éreztem magam.

Így lett mindannyiunk Lacija a mesterem. Mindössze pár szóval irányított, elég velősek voltak az útkereséshez, -találáshoz. Nem is a lakásán (könyvtár az inkább, a mennyezeten csak azért nincsenek könyvek, mert a gravitáció törvénye tiltja), hanem itt-ott, ahol éppen összefutottunk. Évekig göröcsöltem tőle, főként miután eltanácsolt a versektől (igaza volt). Azért is, mert néhány perc alatt hihetetlen mennyiségű információ zúdult ki belőle. Csaknem dühödten feküdtem neki az olvasásnak, tanulásnak, hadd érjem utol, hogy aztán rádöbbenjek, nincs olyan jó memóriám, mint neki. Ő kivételes képességekkel rendelkezett, szerintem a Faustot is fölmondta volna.

Lacit lehetetlen leírni, azon ritka emberek közé tartozott, akiket meg kellett tapasztalni. Gyakorlatilag nem lehetett témát mondani, melyben ne lett volna otthon. Pillanatok alatt ért el Homérosztól Edisonig, a barlangrajzoktól a Scorsese-filmekig. Minden érdekelt, mindenben talált összefüggéseket. Olykor elképesztően gyorsan alkotott, a *Csáth Géza hajnalai* versciklust, amely 42 szonettet tartalmaz, mindössze négy nap alatt alkotta meg! Máskor panaszkodott: nem megy a versírás. Ha nem ment, ott volt a próza. Sajátos nyelvezete, látásmódja azon szerzők közé emelte, akiket olykor nehezen értett meg az olvasó, de ha egyszer igen, akkor busás fizetséget kapott.

Mi tagadás, hirtelen haragú volt. Megkésve vittem vissza egy Pilinszky-kötetet, alaposan leszidott, majd a kezembe nyomott egy halom irodalmi lapot – így kért elnézést a kirohanásáért. Szigorúan megítélte a szerzőket, de könnyen változott a véleménye, ha úgy alakult a kontextus. Sok fiatalit indított el a pályáján, volt olyan is, akivel kurtán közölte, nincs értelme folytatnia. Indulatai ellenére igyekezett mindenkivel jó kapcsolatot tartani. Ha jobban belegondolok, kisebbfajta ünnep volt a megjelenése a rendezvényeken.

Sápatag ez a néhány szó az ő személyiségéhez képest. Közhely, de való: személyében az egyik legérdekesebb, legsajátosabb és legkiválóbb alkotóját, mentorát veszítette el a magyar irodalom.

De az is lehet, hogy egy könyvvásáron szembetalálkozol vele egy rejtett zugban.

Lövetei Lázár László

Zákeus fügefája*

Zákeust biztatni I.

„De te, Efratának Bethleheme,
bár kicsiny vagy a Júda ezrei között:
belőled származik nékem,
a ki uralkodó az Izráelen...”
(Mik 5,2)

Uram, van-e kedved
Valamelyik percen
Betlehembe menni?
Nincs is olyan messze:
Az út oda-vissza
Csak pár stádiumnyi.

Többen emlegették
Mikeás prófétát,
Nem is olyan régen:
Hogy a Kiválasztott
Meg is született már,
S éppen Betlehemben.

Nem igazán értem,
Mit kellene hinni
Erről a dologról –
Uram, van-e kedved
Kibogozni, hogy mit
Tud a helyi folklór?

Székely-Benczédi Endre Zavaros időben

...zavaros hullámok
közé vetik ki a hálójukat
az „ügyesebbek”. Tisztelességtelen,
de errefelé hősnek számítanak.
Csali nélkül csálnak csapdába
egész néprészeket. Gyakran
tátogni sem szabad a
maradékknak. Saját szülőhelyén
lett nem kívánt hulladék
néhány nemzedék. Mi is csak
tátoghatunk. Hangunkat
elnyeli a part ...

Az élet rendje szerint

...kicszerelődünk lassan. Először
a megszokott bútorok mennek.
Darabokban kötnek ki valahol
a bútorok másvilágán, és viszik
magukkal életem felét. Csak egy
asztal tengődik még kint
a szabad levegőn. Helyettese
bent a saját súlyától inog.
Rá is sor kerül előbb vagy utóbb.
Nem lehetek kivétel én sem.
Képzeltbeli „szekerem rúdja”
gyakran kifelé mutat. Arrafelé
pedig csak egyetlen út van...
Utánam kopott fotelem
is mehet. Végso nyughelye
ott lesz, ahonnan felcsep a láng.

Agyam képtelen...

... elfogadni a semmi
létezését. Mindenhol van
valami. Ha szemhéjammal
zárom le a szemem, azon is
átjut valami, amit álomnak
nevezek. Oda tér
vissza minden, ami
volt, és ott fészkel az is,
amit holnapra remélek.

Zákeust biztatni II.

„És igyekezik vala látni,
ki volna a Jézus. (...)
És elől elfutván felhága
egy figefára, hogy őtet
meqláthatná...”
(Lk 19, 3–4)

Ne félj, uram, a fától,
Ne félj, ő nem harap –
Meglásd, ha fára mászol,
Ezerszer boldogabb

Leszel, mint lenn a földön:
Ezernyi zöld levél
Az Úr hangján susog majd,
Ha feltámad a szél;

Meglásd, ha fára mászol,
Olyan szuper, olyan
Jó lesz: egy hátraszaltó,
S az égbe jutsz, uram.

* Részletek egy készülő könyvből

Érzem

...hogy nem vagyok
egyedül a bőröm
alatt. Valaki ébred,
mikor aludni készülök.
Álmomban a helyemre
költözik.

Nem zárkozom el

... egy okos októl, amiért
naponta változnom kellene,
azzal a lélekkel, ami ebben
a testben az életen átkísért...
A testemért néha szegyenkezem.
Túlzottan sérülékeny.
Remélem, hogy az agyamon
még nincsenek sebhelyek,
bár lehetséges...
Gyakran ér a vád: elment
az eszem. De olyankor ki
vagyok?

Templomos

A KALAP

Shrek Tímea

Az öreg Vályogos mindig kalapban járt. Sűrű bajuszát pödörgette, amikor végigment a falu utcáján. Két különböző fejedője volt: egy az ünnepnapokra, egy másik pedig a mindennapi viselésre. Felesége gyakran morgott, hogy dobja már ki azt az ütött-kopott ócskaságot, de az öreg nem tágitott. *Engem ebben temesetek el* – hangoztatta.

Vályogos Gézát mindenki tisztelte a faluban, jószágáról messze híres volt, mindenkinek segített, aki kérte, de vele is elrohant már az idő, az egészsége pedig egyre romlott. Asztmás rohamai már nem csak éjjel, de nappal is egyre elviselhetetlenebbé váltak a családja számára. Köhögésével éjszaka gyakran az egész ház népét felverte. Végül úgy döntött, beköltözik a hátsó szobába, az éléskamra mellé.

Egyik reggel legkisebbik unokája, Etelka ment felébreszteni az öreget. A gyerek csak állt az ágy mellett, és hangos szóval szólított a férfit:

– Nagypapa, keljen már fel, a tyúkokat már mind kiengedték.

De az öreg nem mozdult. Etelka erősen rázni kezdte nagyapja ágyáról leelőgő karját, de eredmény nélkül. Belépett a szobába a nagymama, s az azonnal megértette, mit történt. A gyermeket kitessekelte a szobából, kinyitotta a nagy diófa szekrény ajtaját, beletúrt a gondosan összehajtogatott és kikeményített ágyneműk közé, majd elővette a legócskább lepedőt közülük.

Felhajtotta a takarót, leült az ágy végébe. Fogta az ócska lepedőt, és ahol a legvékonyabb volt az anyag, ott kezdte széttépni. Három, egyenlő szélességű darabot szakított belőle, lepucolta róla a kiálló cérnaszálakat, majd Géza mellé lépett. Felemelte a paplant, az öreg testét kiegyenesítette az ágyon, fogta a rongydarabokat, egyikkel a lábát kötözte össze, a második anyaggal gondosan a mellkasán a kezét, a harmadik darabbal pedig az öreg állát. Végül tenyerével végigsimított a férfi homlokán, majd mutató és középső ujjával lecsukta a fennakadt szemeket.

Áthajolt a testen, elvette a takarót és a földre dobta. Visszalépett a diófa szekrényhez, kihúzta a kisfiókot, és fekete kendőt vett ki belőle. Fejére kötötte, elvette a maradék lepedőt, majd kilépett a szobából.

Amikor a konyhába ért, a család azonnal rájött, mi történt. A nagymama nem sírt, fiához, Istvánhoz fordult, majd azt mondta:

– El kell menni a papért. Mi addig megmossuk.

István felöltözött, és kilépett az ajtón. A lányok felkapták a vizslócáról a vödröket, majd a kúthoz siettek. A nagymama addig tüzet rakott a sparheltben, elővette a negyvenliteres fazekat és a nagy lavort, és fekete szappant faragott a tál aljára. A lányok megjöttek, felrakták a kályhaplacra a nagyfazekat, a vödrökből pedig beleöntötték a vizet. Amikor megmelegedett, a nagymama vasbádoggal mert belőle a lavórba, és bevitte a hátsó szobába, nagyapa mellé.

A papot másnap reggelre beszélte meg István, még aznap megtartották a virrasztást. A nagymama mosdatás után a nagy diófa szekrényből elővette Vályogos legszebb ünneplóruháját, a fekete öltönyt és a hozzá illő kalapot, amit csak nagy ünnepeken viselt az öreg.

Már dél is elmúlt, mire a szekér megérkezett a koporsóval. István és a lányok bevitték a házba a ládát, a nagymama szól, hogy egészen a hátsó szobáig vigyék, majd ő is oda sietett, hogy segítsen fiának átöltöztetni és a koporsóba emelni a halottat.

István a szomszédba ment, Mucsi Béla igen jó barátságot ápolt apjával, így a fiú úgy gondolta, hogy a szomszéd segít neki az udvarra vinni a koporsót.

A faluban hamar híre ment Vályogos halálának. Estére sokan öszszegyűltek a kis porta udvarán, az asszonyok siratót énekeltek, a férfiak csendben emlékeztek meg a jó öregről.

Már tíz óra is elmúlt, de az udvaron még mindig ültek. A gyertyák lassan csonkig égtek a sóban.

– Etus, szaladj csak be a kamrába, hozzád még egy pár gyertyát! – szólta a nagymama az unokájához.

A kislány a hátsó részbe sietett, még bepillantott a kisszobába, de amit ott látott, attól földbe gyökerezett a lába.

Az öreg Vályogos ült az ágy szélén, mélabúsan, és potyogtak a könnyei. Etelka az ajtóban állt, és csak bámulta a nagyapját.

– Ej, jányom, jányom, kértem én valamit nagyanyádtól, hát még erre sem volt képes? – szólta az öreg.

Etelka hátrafordult, hátha valaki a segítségére siet, de nem volt ott senki. Mire visszanézett, nagyapja már sehoh sem volt. Mikor épp be akarta zárni a kisszoba ajtaját, a félfába vert szögről a földre esett az öreg ócska kalapja. A gyerek felvette, a kamrába ment, előszedte a gyertyákat, és az udvarra futott.

– Nagymama, elfelejtettél valamit! – szólta az asszonyhoz, majd átnyújtotta a kalapot. – Nagypapa azt üzeni, hogy kért tőled valamit, és még arra sem voltál képes.

Nagymama elvette a kalapot, mellkasához szorította, majd a koporsóhoz lépett. Végignézett a férjén, akivel annyi évet élt le együtt, majd megszólalt:

– Miért nem nekem jöttél szólni? – Nagymama zokogásban tört ki. Aznap először tudott sírni.

A REPÜLŐ MEDVE TÖRTÉNETE (POVESTEA URSULUI ZBURĂTOR)

Florin Irimia

Volt egyszer, hol nem volt egy medvebocs, aki repülni szeretett volna. Nézegette, hogyan köröznek a madarak az égbolt magasságában, látta, hogyan rugaszkodnak el a fákról, és minden vágya az volt, hogy ő is ezt tehesse. „A medvék nem tudnak repülni”, ismételte neki az apukája, előbb derülve, szelid szóval, aztán egyre ingerültebben fia kívánsága hallatán. „A medvék csak járnak. Vagy futnak. Ami nem jelenti azt, hogy ne lennének erősek vagy félelmetesek”, tette hozzá, legalábbis néha, nehogy még jobban letörje szegény bocs önbizalmát. De a kis medvének nem volt gondja az önbizalmával: mindahányszor az apukája elmagyarázta, hogy a medvék nem repülhetnek, ő macacsul meggyőzte önmagát, hogy mégis. Úgyhogy nap mint nap fára mászott, és elrugaszkodott onnan – s bár rövid lábcskái és hosszú karmai soha nem segítettek abban, hogy repüljön, továbbra is hitte, hogy egy szép napon felkapaszkodik az erdő legmagasabb fájára, és onnan lendül el, simán, kecsesen lebegve a fenyők fölött, hogy aztán rábízsa magát a légáramlatokra, azok pedig egészen messzire viszik, ismeretlen világokba, amelyekről most még álmodni sem mer. Valójában de, álmodni álmodott ezekről, igazi szárnyak hiányában a képzelet szárnyai álltak rendelkezésére csupán. Behunyta hát a szemét, és hagyta, hordozzák, látta önmagát hosszú, csodamadár-szárnyakat viselve, amelyeket büszkén lebegtet meg, miközben a látóhatárt kémleli, olykor nem valami banális csiripelést hallatva, hanem lenyűgöző kiáltást, amilyent a ragadozó madarak szoktak. Aztán felriadt, és szomorúan sóhajtott arra gondolva, hogy mindezt egyelőre csak álmában teheti.

Teltek az évek, a bocs felnőtt, egyre erősebbé és ügyesebbé vált, egyre inkább hitt az erejében, de repülni még mindig nem volt képes. Egy napon azonban, az erdőben kóborolva, talált egy pár szárnyat. Össze voltak csukódva, oldalra dőlten, első látásra nem is jött rá, mivel van dolga. Óvatosan közelített hozzájuk, csapdától tartva, vagy valami ilyesmitől, körbeszimatolta, próbálva felfedezni rajta a dögszag akár legenyhébb nyomát, aztán egyre inkább meggyőződve, hogy ezek nem egyebek, mint szárnyak, magához emelte a földről, hogy alaposabban megvizsgálja. Milyen szépek! És mennyire furcsa, ugyanakkor, hogy hiányzik közülük a madár – hiszen ki hallott olyant, hogy a szárnyhoz nem tapad test nyakkal és fejjel, csőr és láb? Az évek során figyelmesen kitanulmányozta töviről hegyre a madarak szárnyait. Volt köztük kicsi és nagy, vékony és vastag, hosszú és rövid, sokszínű és egyszínű, mint a hollóké, de ez, barnán, mint a

bundája, biztosan sasé, keselyűé! Milyen fenséges madár, micsoda lenyűgöző széttárulkozás! Amilyen nagyok, biztosan egyetlen lebbentésük is elég ahhoz, hogy több tíz métert lehessen szállni velük. Még egyszer megszemlélte a szárnyakat, szétnyitva, igyekezett bármi apró hibát találni bennük. Nem hiányzott egyetlen toll se róluk, nem voltak átlóve, se elszíneződve, olajjal vagy bármi hasonlóval szennyeződve se, egyszerűen tökéletesnek tűntek. Vajon miért vált meg tőlük a sas? Talán megunta a rengeteg repülést? Vagy egyszerre csak túlságosan elnehezültek, és letette őket, hogy megpihenhes-

akart megválni tőlük – miféle medve lenne ő, ha, miután oly sokáig vágyott szárnyakra, most lemondana róluk anélkül, hogy legalább kipróbálná? Kinézte magának az erdő legmagasabb fáját, nem is volt messze, és, hátán a már libegő szárnyakkal, elkezdett szaladni feléje. Amikor odaért a tövéhez, a szíve úgy vert, hogy majd' kiugrott a mellkasából, úgyhogy megállt, kifújta magát egy kicsit. Aztán mászni kezdett, kitűnően értett ehhez, most viszont a mászás sem tűnt olyan könnyűnek, mint akkor, amikor nem himbálózott szárny a hátán. Azzal vigasztalta magát, hogy olyan ez talán, mint a ping-

keresve, hátha innen meglátja, de olyan magasan volt, hogy apró szemével már nem tudott kivenni semmit talajközben. „Eh, ennyi baj legyen! A sasnak nőhetnek új szárnyai”, mormolta maga elé, mert nem értette, végső soron miért foglalkoztatja ennyire a madár sorsa. Felkapaszkodott a fa legfelső ágára. Ott már igen erősen fúj a szél, kénytelen volt belemélyeszteni karmait a tétova gallyba, hogy le ne zuhanjon. Rendben. Most már jobb. Néhány apró mozdulatot tett, hogy visszanyerje egyensúlyát, kinyújtóztatta a hátát, aztán egyenként a lábait, hogy ellazíthassa igencsak igénybe

Nem számított már. Hiszen hamarosan kedvére csodálhatja azt a végtelen lombot, mindjárt végigröpül kecsesen az összes varázsos szín fölött. Előrehajolt, kinyújtott nyakkal, engedte, hogy a gravitáció tegye a dolgát. És íme, szempillantás alatt a levegőben volt, zuhant – most már csak szét kellett tárnia szárnyait és repülnie. Vállból mozgott, de nem történt semmi. Egyre gyorsabban zuhant, de a fa nagyon magas volt, még mindig maradt ideje ahhoz, hogy szállni kezdjen. Ismét elkezdte mozgatni a vállait, de a szárnyak továbbra sem nyitak ki. Még egyszer megkísérelte, aztán újra, és még egyszer. Hiába. Valami gond volt. Megpróbált a karmaival hátranyúlni a szárnyakhoz, arra gondolva, talán összeakadtak a tollak vagy ilyesmi, de abból a pozícióból lehetetlen volt megtennie ezt. Kétségbeesésében rugdalózni kezdett a mellső lábával, mert a hátsókat már nem bírta irányítani. Nehézkesnek és ostobának érezte magát, saját törekvése rossz viccének. „Miért?”, futott át fején utolsó gondolata. „Miért nem repülhet a medve akkor sem, ha van szárnya?” Aztán úgy tűnt, megpillant egy sast, amint a lombok közül elképedten rámered. Aztán többé nem tűnt semmi sem.

Aki történetesen a közelben tartózkodott abban a pillanatban, hallhatta a tompa puffanást, talán azt is érezte, ahogyan enyhén megreng a talaj, amikor a medve erőteljesen nekicsapódik. Azok, akik elsőként a helyszínre értek, nem számoltak be semmiféle szárny létezéséről a hátán, úgyhogy pusztulását vagy pillanatnyi, sajnálatos figyelmetlenség következményének vélték, vagy öngyilkosságnak, ami ugyancsak szomorú, tekintve az áldozat életkorát. Apja gyászolta egy kis ideig, aztán nekivágott, hogy újabb utódokat nemzzen.

Szonda Szabolcs fordítása

A szerző *Misterul mașinutelor chinezești și alte povestiri* (A kínai kisautók titka és más történetek) című könyvéből (Polirom Kiadó, Jászvásár / Iași, 2017.)

A magyar változat elkészítése során a fordító a Nemzeti Kulturális Alap Szépirodalom Kollegiumának Franyó Zoltán alkotói támogatásában részesült.

Gyökerek, II. - 2020 (50x70)

sen? Ha ez lenne, a madár még valahol a közelben van talán. Mit fog csinálni, ha találkozik vele? Különös remegés uralkodott el rajta. Az utóbbi időben egyre gyakrabban érezte annak szükségét, hogy belemélyesse a karmait valamibe, úgyhogy egy-egy fa kérgébe vájta, aztán elengedte magát, hogy lecsússzon a tövéig, többször egymás után, mély barázdákat hagyva maga mögött a törzsön. Aztán, kissé lecsendesedve, a fiatal medve körbekémlelt, hátha észreveszi a sast, adott ponton kiáltotta is, de nem kapott választ. „No, ha már így ráakadtam, akkor az enyém”, állapította meg elégedetten, és – szikrányit sem tétovázva – a hátára illesztette a szárnyakat. Furcsán érezte magát, elnehezültek – úgy látszik, mégsem voltak annyira könnyűek, még egy medve számára sem, ugyanakkor a különlegesség, egyediség érzése járta át tőlük. Ráadásul úgy tűnt neki, hogy csodálatosan illeszkednek a testéhez, egyből szorosan rátapadnak a hátára – még ha le is akarta volna venni, most már nem lett volna egyszerű megtennie. De nem is

vineknél – míg járniuk muszáj, nehézkesen, akadozva teszik, de amikor a vízbe érnek, az már más tésztá; valahogy így volt ő is a szárnyakkal, mert ugyan valóban súlyosan visszahúzzák most, de amikor majd elrugaszkodik a fáról, akkor mutatják meg igazi erejüket és rendeltetésüket. A törzs közepe táján még megpihent egy kicsit, aztán mászott tovább, míg fel nem ért a hegyébe. Mennyire magas bír lenni ez a fa! Soha nem mászott fel rá végig, főlegesennek tűnt számára, hogy megtegye, míg nincs szárnya. És micsoda nagyszerű látkép! Egész egyszerűen elakadt a lélegzete tőle. „Haha”, mondta magában, „már kezdek madárként gondolkodni!” Ismét körülnézett, a sast

vett izmait, majd meglebegettette a szárnyait, hadd lássa, milyen érzés. Úgy tűnt neki, most már teljesen az övéi, szinte azt mondhatni, egyszerre nőttek a bundájával, a karmaival, az egész testével. Végre! Egy lépésre volt álma teljesülésétől. Repülni fog, ő lesz az első medve a világon, aki megteszi ezt! Még akkor is, ha utána kihullanak majd a szárnyai, mint a tejfogak, gyönyörű, egyedi, semmihez nem fogható emlékek lesz gazdagabb. Még egyszer végignézett az erdő már-már elragadó sokszínűségén – vörös, téglaszínű, sárga, narancssárga, lila, zöld. Egész egyszerűen elakadt a lélegzete. Hacsak nem a széltől vagy, még inkább, az erőfeszítéstől, hogy feljusson oda.

IRIMIA, FLORIN (1976, Jászvásár) szerepel a 2011-ben a Herg Benet Kiadónál megjelent, *Alertă de grad zero în proza scurtă românească actuală* (Sürgősségi híradó a mai román rövidprózában) című antológiában. 2011-ben megjelenik a Brumar Kiadónál az első kötete, a *Defekt* című regény, amelyet 2013-ban díjaznak a franciaországi Chambéry-ben megrendezett Elsőkönyvesek Fesztiválján.

További, eddig megjelent kötetei: *O fereastră întunecată* (Egy sötétlő ablak, regény, 2012), *Câteva lucruri despre tine* (Néhány dolog rólad, regény, 2014), *Misterul mașinutelor chinezești și alte povestiri* (A kínai kisautók titka és más történetek, rövidprózák, 2017). Nevéhez fűződik Margaret Atwood *Oryx and Crake* és Alias Grace című regényeinek román változata (utóbbi esetében társfordítóként).

EGY FALÁS KOLBÁSZ

Csinta Samu

A ház a világ közepén állt. Egészen pontosan a Közép utca közepén, amelyről soha senki nem tudta megnyugtatóan elmondani, miért éppen Közép a neve. Mert hogy semminek a közepén nem volt. Ha így lett volna, a mellette lévő Szélsőnek vagy Jobboldalinak hívják, ehhez képest Lakatos meg Fűzes meg Templom utca volt a környéken. Nem lehet hát másképp: a világ közepének kell ott lennie.

Olyan ház volt, amelyről tudni lehetett: sokkal régebben, amikor még újabbnak számított, már akkor is régi volt. A szaga egészen biztosan, amelyet a nem túl gyakori festés-mázolások sem voltak képesek elűzni. Egyféleképpen volt régi szagú az első szoba, a zsalugáteres ablakú, amelyen az utca zajai szűrődtek be. A zsalugáter

akadozva nyíló rácsai hunyorogtak, de csak kicsit, alig borzongatóan. Talán az is csupán azóta, hogy egyszer részegen danolászó bányászok vonultak végig alatta, nagyanyám pedig mély szusszanással mondta: fizetésnap van... Csak a fizetésnap ne lenne, tette aztán hozzá szinte magyarázóan, aranyemberek ezek, de fizetésnapon megbolondulnak. Ezt követően egy ideig azt hittem, a fizetésnap valami szörnyű dolog, talán a vasárnap vagy a karácsony fekete betűs ellenpárja.

A lakószoba kicsit füstös volt, de nem a mindennapi főzéstől, mert hiába rotyogott a kályhán a fuszulyka vagy a káposzta, süllhetett a lerben a hájas tészta, a füstös szagot semmi sem volt képes elnyomni. A titok a kamrával közös falon túl rejtőzött, bent még május derekán is ott lógtak a téli disznóvágások egyre fogyatkozó emlékei, a barna, kiszáradt kolbászok, oldalszalonnák, csülkök. Csupa erősen füstölt hús, múlt és jövő, őseredet és ígéret. Nagyapám zsiros elégedettséggel mosolygott, valahányszor megfordult a kamrában, nagyanyám ilyenkor soha nem mulasztotta el megjegyezni, hogy te Jóska, megint törtél egy darab kolbászt.

Soha nem szánta megrovásnak, mégis egészen más elbírálás alá esett, ha a fia járta meg magát odabenn. Olyankor anyai elragadtatás költözött a szavaiba, azért van még kolbász, fiam, hát ki egye meg, ha nem te, mondta, és szinte provokálóan nézett körül, mer-e valaki ellentmondani. De ilyesmit nem nagyon tartott számon az egyre fogyatkozó családi emlékezet.

Néha én is benéztem a kamrába, hiszen innen kapaszkodott felfelé a padlásra vezető létra, kapkodtam a fejem a spárgán lógó húsdarabok elől, megannyi zsiros fényű, csüngő barátságos szörny, tiszta vidámpark, jutott valahányszor az eszembe.

A házhoz ragasztott nyári konyhában mindig esőillat fogadott. Az egyenetlen földpadlón surrogó vizes seprű hallatán

pillanatokra még a kopogó esőt is hallani véltem, miközben fullasztó falatonként nyeltem a zsiros kenyeret. A tapasztott kályhában mindig lappangott a parázs, csak egy vézna gyújtós, s máris lobogott a tűz. A kemencelyukban pedig fazék, benne a megbízható meglepetés, a főtt krumpli, a sült tök vagy csak aranyszínűre pörkölődött tökmag, mindegy, valami, amibe bele lehet markolni, mielőtt elkezdődne a játék újabb fordulója. Legtöbb esetben a csűrben, a hasábfá és a meleg széna kábító illatában. Álmodozásra teremtett világ a régen nem használt járommal, az érthetetlen pedantériával fal mellé fektetett szénakötő rúddal, mintha bármikor befordulhatna a gazda, hogy feldobja a sarjúért induló szekérre. A hatalmas favágótökén kisebb erdők végeze-

2020 - Gyökerek (40x40)

ték aprófaként, főleg miután egy megsárgult *Lányok, asszonyok*ban lányokat és asszonyokat láttam, akik edzés gyanánt hatalmas fahasábokat aprító, félelmetes izomzatú, súlyemelőket bámultak. Onnantól kezdve ólomsúlyú Alekszejeként csapkodtam a fát a csűrben – ahogy az újságban írták: mint a répát –, észre sem vettem a rám ereszkedő alkonyatot. Olyankor nagyanyám jött hátra, s szólt rám, hogy most már legyen vége, nem marad aprítani való holnapra, s a puliszka is kihűl.

Már éreztem is az orromban a túróval bőségesen megtömött puliszkatekerics illatát, amelyet a felfordított tányér fenekén szolgált fel nagyanyám. Előtte azonban még kinyitottam a csűr hátsó kiskapuját, kiálltam az egyre erősödő fényű csillagok alá. A fák sötéten szegélyezték a kertet, én jobbra fordultam, a ganédomb felé, ráérősen pisiltem egyet, férfiasan, ahogy a nagyapámtól láttam, napzáró rituálé, amelynek elmulasztását bizonyára rossz néven vennék a csillagok.

Százéves bútorok illata, a szű nyomán hulló korpa kesernyős szaga, a dunyha füledt párája. Alatta álmok keveredtek szétválaszthatatlan illatorgiában, amelyet nagyanyám ruhájának összetéveszthetetlen szaga úzótt messze, ahogyan reggel fölém hajolt. Kérsz egy falást, mosolygott hozzá a szeme, s darabka füstölt kolbászt tartott a kezében.

Laczkó Vass Róbert

Matutinum

kék esernyővel imbolyog a hajnal értelmetlen színfolt a szürkéségben arcomhoz igazított mosolyoddal várom hogy a város magához térjen

kialvatlanok a forgalmi lámpák nyüzögtek mint a nagy szeretkezések elszomorít a szükségszerűség hogy a visszapillantó tükörbe nézzek

téged idéz egy tétova harangszó tegnap a simogatások napja volt holnap újra élesednek a kések

ma reggel még levendulaillatú verejték csordul a homlokzatokról s átnevésedik rajtam ölelésed

Számvetés

eltékozoltuk napjaink elittünk minden estét kalandjaink fakulva mint papíron tinta festék beláthatatlan ködgomoly oldódik szét a tájban hiába tisztul fel a kép ha legbelül hiány van

szerelmed inkább kocsmakert ülünk egymással szemközt imbolyognak a képsorok már össze semmit nem kötsz ez is megtörtént amaz is most rendet kéne tenni bár tudom kinkeserves így egymást fogjuk megenni

nem alkudozni kértelek de párbajozni hívlak mert már pillére sem maradt a köztünk ácsolt hídnak ha gyáva vagy hát menekül próbálj messzebbre jutni vagy ezzel ölsz vagy megölelsz csak így fogsz megnyugodni

Samsara

annyi mindenről kellene hogy szinte szégyellem már a bennem zendülő zene megrögzött szólámat jár

valami mantra felpörög imamalom tekercse zabolázatlan ösztönök örvét hogy megteremtse

kipárolgottad önmagad feledés mocsarából elandalít majd megtagad mindent felold a távol

mint egy tibeti szerzetes alakod égbe ködlik erőtlenséged hogy szeress fohászaim felőrlik

beleszédül az értelem ahogy forog a henger viszi szerelmek végtelen sodrát az égi tenger

annyi mindenről kellene de minden törvény megdől s a téged kolduló zene kilép a naprendszerből

Zsoltár, apokrif

arcod hiába féltelek bizánci szentség szétpereg

gyűjteném össze köveit csak tudnám melyik volt melyik

toronylakóra félnomád vigyáznom kellett volna rád

betűzni mint egy tönkrement lerongyolódott pergament

amelynek ritka kékjein maradt egy megváltásnyi kín

s amely ha hozzám átragyog talán megváltható vagyok

hiába minden összedőlt alattunk fölhorkant a föld

s fejünkre festett vakolat hatalmas álmunk ránk szakadt

minden összefüggéstelen hasadni kezd az értelem

s a fel-felöltő gondolat papírhajóként szétrohad

veled hiába szólhatok dadogva gyártott mondatok

szótagjaikra bomlanak mert meg sem csókolhattalak

Tizenkettő

kalandjait ki vándorbotján viszi jakab zárandokútlán

tikkadón damaszkuszi portól töltesz az emmauszi borból

zár az ölelés nem ereszt el belefeszülsz andrás-keresztel

péter vagy im ki megtagad ma hajnalra nem ismeresz magadra

bertalan bőrét vezekelve mint az éjszakát vetkezed le

mennyit ér ifjabb jakab álmod meg nem vallható tanúságod

s mi marad mondd a sok titokból mi taddeusból vagy simonból

önmagammal adósod lettem mintha csak máténak fizettem

de te harmincért júdás lettél habár a legjobban szerettél

nem maradhattál hú tanítvány jános-szeliden vagy te hitvány

gyolcsait most a folytatásnak bizonygathatom csak tamásnak

hitetlen vagy ki babonát hoz somlyói babbamáriákhoz

s mint szívárvány egy jelenésbe simulsz bele a feledésbe

novella

KAMRA

– Jó napot kívánok, kicsi babám! Pár perc, és ott vagyok magánál a polcokkal.

– Milyen polcokkal?

– Otthon van? – kérdezte Béla.

– Maga hol van most? – kérdezett vissza Ani, de már hallotta is az utánfutó jellegzetes zörgését, ahogy az úttal itt-ott tarkított kátyúkon haladt az utca végén.

– Itt fog megint az utánfutóm tengelye a maga utcájában eltörni! – ugrott ki Béla a Škodájából – Hát miért nem aszfalozzák újra az utcát?

– Addig jó, amíg rossz az út. Nem jönnek a városi népek. A jó aszfaltút a civilizációnk romlásához vezet – nevetett Ani előre a saját poénján. – Jönnek a barbárok a városból.

Béla ezen elgondolkodott, majd legyintett:

– Jönnek azok mindenképpen – és az utánfutón matatott. – Kell magának ilyen polcdeszka? A fal konzolok is megvannak hozzá. Most szinte ingyen van, a Vivien árulja.

– Bontott?

– Nem, tiszta új. A kamráját bepolicozta, de megmaradt. Gondoltam, jó lenne magának, bepolicozom a maga kamráját is.

– Mégse polcozza be a Vivien?

– De-de, már kész is vagyok vele, de megmaradt ennyi.

– Megint maga dolgozott neki? Az Ábrissal akkor még sincsenek együtt?

– Honnan veszi, kicsi babám, hogy az Ábrissal együtt vannak?

– Azt hallottam a fallabdán az öltözőben, hogy a Vivien az Ábris szeretője. Gondoltam, újra összejöttek, mert a Vivien gyenge volt azt mondani, hogy neki erős férfi kell, nem egy ilyen pipogya, mint az Ábris, aki, ha a felesége nyávog egyet, már mindjárt a szerelme háza tájára sem néz.

– Nem szokott a Szilvi nyávogni! – tiltakozott Béla.

– Na ne mondja, hogy nem! – tiltakozott erre Ani. – Ismerjük a Szilviát!

– Ez az. Nem nyávog az, hanem tüzet okád. Keményvonalas házisárkány! Agresszív jeleneteket csinál otthon, az Ábris meg fut vissza a szoknyája alá. Mint a tavasszal is. Hanem ki terjeszti, hogy szeretők?

– Két nő, akik flabélosozni járnak oda.

– Mit csinálni?

– Egy gépre ráállnak, ami vibrál, és várják, hogy fogyjanak tőle.

– Én sejtem, hogy kik lehetnek. A Vivike panaszkodott, hogy a Szilvia az egyik barátnőjével megfigyeltette őt. De a Vivike rajtakapta, és beolvasott a nőnek. Mindegy is! Nincsenek együtt, nem is találkoztak három hónapja. Az alatt az Ábris meg a Szilvi még jobban elhídegtültek, most épp az osztzkodásnál tartanak, a Vivien meg depressziós lett. De aztán mondtam neki, hogy tegye föl magát társkeresőkre, ismerkedjen férfiakkal, dobja fel egy kicsit az életét. De ne azokra, ahol én vagyok, mert ott csak kefélni akarnak a férfiak, tudja, babácska, hogy mi milyen semmirekellők vagyunk. Hanem olyanra, ahol csupa finom, művelt, diplomás fickó van.

– Miért, a diplomások nem szeretik a szexet? – vágott közbe Ani.

– Nem az, hogy nem szeretik, de esetleg komolyabb emberek, komolyak a szándékaik, és jobban illenek a Vivienhez. „Egy komoly férfi kell neked”, ezt

mondtam a Viviennek, „nem egy ilyen anyámasszony katonája, mint az Ábris.” Hiába szép férfi az, meg kedves, nem való az a Vivienhez. Komolytalan alak! – háborgott Béla.

– Szörpöt kér? Menjünk be!

– De akkor akarja a polcokat? Bevigyelem?

– Nem tudom, nézzük meg a kamrát.

– A Vivien kitalálta – folytatta Béla befelé sétálva –, hogy rumlis a kamra, be kell polcozni. Megírta a méreteket, kiszámoltam neki, bevásároltunk. Aztán amikor mentem, még nem volt kipakolva. Mert elaludt a szegény asszony. Reggel akarta kipakolni, de éjszakás volt. Mondom, segítek én majd. De nagyon nem volt kedvem az egész polcozáshoz.

– Miért? Munka, munka, nem?

– De, munka. De mit kérjek el a szegény asszonytól egy-két óra fűrésért meg csavarozgatásért? Nem akartam lehúzni sok pénzzel, viszont az időm meg mégiscsak elmegy ilyenkor.

– Maga akar mindig segíteni!

– Hát ki segítsen, ha nem én? A legtöbben csak a kocsmaján belül erősek, hazamennek, aztán henteregnek a tévé előtt. Kinyitottam a kamraját, hogy kipakoljunk. Annyi holmit rég nem láttam, Úramatyám! Kérdeztem a Vivikét, hogy egymaga megeszik ennyi mindent? Azt mondja, nem, hanem a pasik kedvéért tartja.

– Mit?

– Csupa olyan kaját, amit ő nem is szeret. Citromlé, például. Üveges citromlé, pedig a Vivien mindig friss citromot vesz. Aztán kókuszolaj vagy három üveg, amit a Vivien nem is eszik meg, maximum elkenegeti a bőrére. Na de ennyit? Aztán egy karton Bitter Lemon. Vivike nem iszik ilyen cukros üdítőket, elrontják az inzulinját. Zéró Kóla vagy tíz üveg. Na, ezt mondjuk meg tudná inni, mert cukor nélküli, de a szén-savasat se bírja a gyomra, a kólát meg nem szereti, tudom. Volt ott kolbász vákuumban, meg prágai sonka konzerv. Akkor már megkérdeztem, hogy, mondom, Vivike, minek neked ez a sok szar? Ja, jut eszembe, csipsz is volt, amit már én sem eszem évek óta. Azt válaszolta, hogy a randijainak vette. Így mondta: „A randuímnak vettem. Ezt például – mutatott rá valami málnás gumicukorra – szerette az az ember, akivel két hónapja ismerkedtem meg, de aztán nem találkoztunk többet, mert kiderült, hogy nárcisztikus pszichopata. Volt, aki nem fogyasztott cukrot, más meg kifeje-

zetten a cukros üdítőket szerette.” Képzeld, babácska, hogy Vivien felment az egyik társkeresőre, és kapott egy csomó ajánlatot, elkezdett randizgatni. Ezt jól tette, én ajánlottam neki. De ahányszor találkozott valakivel, kipuhította, hogy mit szeret az illető, és abból bevásárolt. Persze aztán nem lett belőle kapcsolat, most meg ott van a csomó cucc a kamrában. Rávettem, hogy válogassa szét. A fölösleget dobja ki, a húsokat meg átveszem én. Kiderült, hogy mindjárt nem is kell annyi polc!

Szilágyi-Nagy Ildikó

egy göngyöleget, és elkezdte a konyha egyik sarkában megalapozni a halmot – Nem is eszik húst, üdítőket se iszik, elrontják az inzulinját. A sok Melba Boci csoki rendben, azt én szeretem.

Szótlanul pakolták tovább a kamra tartalmát, egyik részét a konyha sarkába, másikat a bejárati ajtó mellé, ezek voltak a fölösleges holmik, melyeknek gazdát kell majd találni. Amikor végeztek a kipakolással, Béla felsóhajtott:

– Szomorú dolgok ezek, kicsi babám.

Tejtűt, I. – 2018 (50x50)

vers

Bölöni Domokos
Szomorú dal*

Üresen kong. Elszéledt már
Minden cimborá.
Mindeniknek a pohárban
Maradt a bora.

Ásít a pult, mindenfelé
Teli üvegek,
Hová lettek? Olyan furcsa –
Vajon mi lehet?

Ha nem volna a tilalom,
Fogadni merek:
Nem a kocsmá volna üres –
De az üvegek!

*A Kolozsvári Egyetemi Lapok 1897/1. számából ihletődve kissé átírta Bölöni Domokos

Béla nagy kortyokban megitta a szörpöt.

– Pakolóhely jól jönne nekem is – határozta el magát Ani, és kinyitotta a kamra ajtaját.

Béla mérőszalaggal a kezében állt, és szemlélte a spájk tartalmát. Mindössze az egyik falon volt négy polc, azon még úgy-ahogy rendezetten álltak a holmik, de a kamra többi része, padlótól indulva, tele volt nagyvonalú összevisszaságban elhelyezett rekeszekkel, dobozokkal, meg szatyrokkal, melyekből nem pakoltak ki. Volt ott üveges citromlé, kókuszolaj, egy karton Bitter Lemon. Az egyik szatyorban néhány feldőlt üveg Zéró Kóla. Kolbász vákuumban, meg prágai sonka konzerv. Egy másik szatyorban néhány grillcsirkés ízesítésű csipsz, fölül pedig egy zacskó „oriental salsa” felirattal, széthasadva, és a kamrában, mint esküvőn a menyasszony lába előtt a rózsaszírom, mindent betérített a hullámosra mintázott sültkrumpli.

– Minek magának ez a sok szar? – tapogatózott Béla tapintatosan – Kiemelt

JÓZSEF DEZSŐ POLGÁRI ISKOLAI RAJZTANÁR

Sántha Attila

Firtosváralján (Udvarhely megye) az 1930-as években is használatban levő székely tájszavak (I–Z)

(folytatás előző lapszámunkból)

kabala – herélt ló • S. A.: ebben a jelentésben nem ismerem, máshol a jelentése kanca
kákabotyikó – kákabuzogány • S. A.: székely szó, eddig szótározatlan
kakóca – növendék kakas • S. A.: székely szó, Bűhnagy *kakóca*
kalamájka – lármás riadalom • S. A.: népnyelvi szó
kanyó, nagy kanyó – semmi hasznot nem hajtó kamasz • S. A.: székely szó, eddig szótározatlan
karinca – kötény • S. A.: erdélyi szó, Bűhnagy *karinca, katrinca*
karmantyú – érmelegítő • S. A.: erdélyi szó, Bűhnagy *karmantyú*
katlanéroz – üres edényben csörömpölve keres valamit (ált. zajosan mozog) • S. A.: székely szó, Bűhnagy *katlanéroz*
katyfol – összevissza főz, kotyvaszt • S. A.: a 19. század szótáraiban benne van, mára megőrzött régiség a székelyeknél
kauncol – a kutya, mikor ütés után menekül • S. A.: székely szó, MTSz. *kauncol*, Bűhnagy *kavincol*
kételen – kénytelen • S. A.: székely szó, jelentése inkább 'kelletlen', Bűhnagy *kételen, kételenkedik*
kijed – kend • S. A.: székely szó. „A nő férjét »uram«-nak nevezi és »kijed«-nek (kegyel-med) szólítja. Az ifjabbak az idősebbeket mindig »kijed«-nek szólítják, s még testvérek közt is magázza az ifjabb az idősebbet. A gyermek szüleit »apám uram«-nak vagy »éd's (édes) apám«-nak, »anyám asszony«-nak »éd's (édes) anyám«-nak mondja. Tisztelő megszólítás a »bátyám uram«, »néném asszony«, melyhez gyakran az »ő kijemé«-t is hozzá teszik. Így tisztelik az apát is: »apám uram ő kijemé.« (A székelyek. Kozma Ferencztől)
kiszi – zablisztból készült pép • S. A.: székely szó, Bűhnagy *kiszi, kiszij, kiszily, kiszil*
kompana – majorok használják mint súlymértéket • S. A.: székely szó, Bűhnagy *kompana*
korc – pl. a harisnyaszíjat a korcba helyezik el • S. A.: erdélyi szó, Bűhnagy *korc*
korcsia – deszkából összeállított lapos szánkó • S. A.: székely szó, Bűhnagy *korcsolya, korcsova, korcsija*
koslat – jön-megy • S. A.: erdélyi szó, Bűhnagy *koslat, koslatthatnék*
kozsa – kos • S. A.: jelentése inkább egyéves hímbarány. Székely szó, Bűhnagy *kozsa*
kujak – ököl • S. A.: székely szó, Bűhnagy *kujak, kulyak*
kukuri – teknővakarékból készült, süített kóralakú sütemény • S. A.: feltehetően székely szó, az MTSz. Zilahról jelez egy hasonló értelmű szót, az 1700-as években oda került székelyek vihették oda. Eredeti jelentése 'galamb' lehetett, mint a Baranyában lejegyzett *kukuró* 'galamb' mutatja (MTSz.), amit az is megerősít, hogy a vakarékból süített madarat a székelységben máshol *madárnak, galambnak* nevezik.
kurtéjos – makacskodó • S. A.: eddig szótározatlan
kurusztol – a csizmában járó ember kurusztol, ha menés közben húzza a lábát a földön • S. A.: eddig szótározatlan, ám Székelydályán is használják, valamint a magyar-ózdai (Mezőség) Horváth Istvánnál így fordul elő: „Nyakuk körül az elnyűtt ostor. / gyermek társak - most két öreg. / Sarkuk nem kong már, csak kurusztol.”
küsdég – még kicsi, kised • S. A.: székely szó, Bűhnagy *küsdég, küsdeg, küsded*
lagymatag – langyos • S. A.: A magyar nyelv értelmező szótára szerint „tájszó, elavult, 'Langyos, állott, poshadt <folyadék.'” Az -atag, -eteg képző alapján székelynek tűnik (Bűhnagy *csajbatag, forgatag, görgeteg, kergeteg, lesbeteg, permeteg, rengeteg*).
lant – kolomp (teheneken) • S. A.: MTSz. lant. Csak udvarhelyszéki említéseket találtam.
lapittó – nyújtódeszka • S. A.: erdélyi szó, Bűhnagy *lapittó*
lappancs – pincelejáró, padláslyukat lezáró ajtó • S. A.: népnyelvi szó, Bűhnagy *lappancs*
laskasirittó – tésztanyújtó fa • S. A.: székely szó, Bűhnagy *laskasirittó*
légőj – lapított, henger alakú víztartó edény • S. A.: erdélyi szó, Bűhnagy *légely, ége*, az ö-ző székely nyelvjárásokban természetesen *légöly*
megmocskolta – pl. a disznó kárt tett a kukoricásban • S. A.: székely szó, utoljára a Czuczor – Fogarasiiban van benne (alighanem ott is székely szó). „Hargitafüredőn pár éve egy kedves kisfiú mutatta meg a szállásunkat. A panzió és a közeli erdő között szögesdrót húzódott. »Miért ez a nagy óvatosság?« – kérdeztem. »Nehogy bójójjon a macimedve, és megmocskoljon minket!« – válaszolta a fiúcska. Aztán elmagyarázta, hogy a »megmocskol« azt jelenti: a medve arrébb taszigál, ellök, odacsap egyet. Márpedig ez nyolc napon túl gyógyuló sérülést jelent, nézzék csak meg az állatkertben, mekkora karmai vannak a macinak. A nyáron egy idős székely nénit is megmocskolt a macimedve Gyergyó határában.” (Kiss Róbert Richard: Hárman meghaltak a dugásban. Vasárnap Újság, 2011. december 12.)
méhsör – sonkolyból készült fehér színű szénsavas ital • S. A.: másképp *mézsör*; elavulóban levő népnyelvi szó
mejjekalánya – segycsontja • S. A.: Bűhnagy *mejje kalánya*
mérög – genny • S. A.: székely szó, MTSz. *méreg*
nincs bücsü – nincs becsület • S. A.: székely szó, a Bűhnagyban ugyan egy példamondatban előjön „kitelik a levele: lejárta magát (pl. mikor valaki csinál valamit, ami zavar egy-két személyt, de nem szólnak semmit egy darabig, majd megelégedik, és többet nem tárgyalnak vele, elküldik – lejárt a *becsüje*, úgymond), Oláh Csaba (Csík-szenttamás)”, ám nem jöttem rá, hogy ezt a nem székelyek nem értik.
ontora – faedények dongáinak alján körbefutó bevésés, amelybe beilleszkedik a fenéklap • S. A.: népnyelvi szó, Bűhnagy *ontor*
öntött pörgő – kereskedésben vásárolt kis csengő • S. A.: kizárólag székely említéseit találtam, a Kriza János-gyűjtötte Három hazug mesében ez áll: „Egy másik lónak a nyakán láttam egy olyan öntött pergőt, amely harminchat mázsás volt, mégis a ló nem is érezte, hogy a nyakán van.”
összekarisztol – összegyűjt • S. A.: e jelentésben székely szó, Alsósófalván a jelentése 'összekotor valamennyit, amiből már nagyon kevés van (takarmány, étel)'.
peces, picus – macska • S. A.: e hangalakokban székely/csángó szó, Bűhnagy *piszu, pizsus, pizsuka, picu, picus, picuska*, ÚMTSz. *picus, pecces, peces, pecus*

pertyókél – jóízűen elbeszélget nem életbevágó dolgokról • S. A.: számomra ismeretlen, az ÚMTSz. ad meg egy hasonló hangalakú ormánysági szót: *felpertyókázik*, jelentés nélkül. Az 1838-as Magyar tájszótárban szerepel a *pertanács* székely szó 'aki mindennel megáll, úton útfélen sokáig beszélget s szót vált', ez bizonyára összefügg szavunkkal
pillancs – pillangó • S. A.: népnyelvi szó, Bűhnagy *pillancs*
pocita – mikor finom, jó és tápláló ételt visznek a gyermekágyas asszonynak • S. A.: főként a Dunántúlon és a székelyek tájszavaként él, Bűhnagy *pocita*
pocok – ék • S. A.: a köznyelvi *pecek, pöcök* hangalakja
pocok édös – jóízű körtefaj • S. A.: eddig szótározatlan
poroncsolat gomba – kucsmagomba (messzeható szaga parancsolja, hogy tudomást vegyünk róla) • S. A.: eddig szótározatlan
possz, méreg possz – minden miatt indulatba jön, méregzsák, méregzacskó • S. A.: eddig szótározatlan, beletartozik a *poszog* 'enyhén fúj a szél', 'halkan szellent', *lóposzogó* lófinggomba' családjába (Bűhnagy).
pöcök – csat a harisnyaszíjon, lószerszámon • S. A.: ebben a jelentésben talán székely szó
pötörke – kerítésoszlop felső részén levő, keresztben álló, bevésett fa, mely nélkül sátoros kerítést nem lehet csinálni • S. A.: Kriza *pötörke, peterke*
pözme – száraz ághulladék • S. A.: Bűhnagy *pezme*, tagja a *bezde, bezlán, bezle, gezde, gezder, gezderje, gezdinye, pezde, pezdelice, pözdölice, pezderice, pezderje, pezderjézik, pezderjézik, pezderkedik, peszterkedik, pesterkedik* stb. szócsaládnak, összefügg a köznyelvi pozdorjával
putyurutt – pitypalatty • S. A.: nem világos, hogy fürjéről vagy gyurgyalagról van szó, csak a firtosváraljaiak tudnának segíteni
regnál – szüntelenül kér, magyarázza annak szükségességét • S. A.: Bűhnagy *regnál*, népnyelvi szó
rőköl – a gyermek különösebb ok nélkül a megkezdett sírást vég nélkül folytatja • S. A.: székely szó, Bűhnagy *rőköl*
sikolándani – jégen csúszkálni • S. A.: tagja a *sikárol, sikulászik, sikurászik, sikolászik* családjának (Bűhnagy)
siríteni – pl. cigarettát, pofont • S. A.: az egyik legjellegzetesebb székely szó, tagja a *sir-, ser-*tövé, erősen kiterjedt székely szócsaládnak (Bűhnagy)
sirül – eléggé hirtelen fordul • S. A.: ua.
sorkolatkenyér – karéj kenyér • S. A.: Bűhnagy *sorkolat*
sutu – nagy hidegben a csizma fejére húzott, posztból készült alkalmatosság • S. A.: székely szó, Bűhnagy *sutu*
szikra – piciny (adj egy szikrá!) • S. A.: népnyelvi szó, ÚMTSz. *szikra*
szodé – felületes • S. A.: megőrzött régiség, máshol a jelentése 'mohó, telhetetlen' (Bűhnagy *szodé*)
szokmány – télikabát harisnyaposztóból • S. A.: erdélyi szó, Bűhnagy *szokmány, szokmán*
szükön, kócsdszükön (a pénzt) – takarékoskodj és beosztással költsd a pénzt • S. A.: népnyelvi vagy székely szófordulat
tászil – előke, amit a gyermek etetésénél használnak • S. A.: népnyelvi szó
tekervény – nyaktekercs • S. A.: madárfajta, székely szó, ÚMTSz. *tekervény*
tepelék – ügyefogyottan ügyetlen • S. A.: jellegzetesen székely szó, Bűhnagy *tepelék* szócsalád
tepentók – önmagával tehetetlen, fogyatékos ember • S. A.: ua. Bűhnagy *tepentók*
tepelődik – igyekszik • S. A.: ua, azon belül Bűhnagy *tepelődik*
terü fa – szeker fa • S. A.: népnyelvi szó, Bűhnagy *terü*
tongyó – mintha villával hányták volna rá a rongyos gúnyát • S. A.: székely szó, Bűhnagy *tongyó*
tótmozsika – szájharmonika • S. A.: székely szó, Bűhnagy *tótmozsika*
tótrépa – articsóka • S. A.: székely szó, Bűhnagy *tótrépa*
tövös – kikórozott karalábé húsos része • S. A.: alakilag székely szó, ebben a jelentésben nem találtam rá adatot. Küsmődön és Erdővidéken egy murokfajtát neveznek így (ÚMTSz. *töves*, II. 1. jelentés), Tamási Áron ezt írja róla: „Gyenge fuszujkahüvely és nagy tarka szemek egyaránt gazdagon voltak a levesben, s volt benne tövös is, ami valami édes retékféle növény, amelyet máshol sohasem láttam, s amely különös jó, édeskes és zamatos ízt ad a bablevesnek.”
uzsukál – fölőlesgesen beszél • S. A.: székely szó, máshol a jelentése 'valamiért könnyörög, kunyerál', amúgy feleslegesen (Bűhnagy *uzsukál*)
vajnem, vajigen – dehogy, de igen • S. A.: székely/erdélyi szókapcsolat, a Czuczor-Fogarasi ritka melléfogásainak egyike, mikor így magyarázza: „mi azon nézetben vagyunk, hogy mind ezen kifejezésekben: vaj igen, vaj ne, vaj nem az első szó a székelyes vaj azaz, vagy szó”. A *vaja vajon*-nak a rövid formája (ÚMTSz. *vaj*), a népdalban levő kérdésre „Én Istenem este van, / a szeretőm vaj hol van,” én például azonnal azt válaszolnám: „Vaj honn van” 'Biztosan otthon van'. A vajnem, vajigen visszautalás a vajon? kérdésre, értelme: semmi vajon nélkül, hanem biztosan nem vagy igen.
vityálódik – okkal, ok nélkül vitatkozik • S. A.: székely szó, MTSz. *vityálódik, vityálódik*. A Bűhnagyban nem szerepel (csak a szócsaládba tartozó *vikota, vikotál, vikotálódik*), mivel használatát nem tudtam kimutatni, ám rá kell jönnöm, ma is él.
zakota – kisebb zaj • S. A.: székely szó, Bűhnagy *zakota*
zelegor – bódult • S. A.: székely szó, Bűhnagy *zelegor*. Eddig úgy tudtam, Udvarhelyszéken nem használják.

Rövidítések:

Bűhnagy • Sántha Attila: Bűhnagy székely szótár. Kárpát-medencei Tehetséggondozó Nonprofit Kft., Budapest, 2018
 Czuczor – Fogarasi • Czuczor Gergely, Fogarasi János: A magyar nyelv szótára. Pest, 1862 MTSz. • Magyar tájszótár. Szerk. Szinnyei József. Budapest, 1893–1901
 ÚMTSz. • Új Magyar Tájszótár I–V. Főszerk.: B. Lőrinczy Éva. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979–2010

kitekintő

ERLEND LOE ÉS AZ ÚJRA FELFEDEZETT GROTESZK

Miklóssi Szabó István

Összeszámoltam: a hazájában nagyon népszerű norvég író Doppler című könyvének magyar borítóján nem kevesebb, mint tizenöt ajánlás van, mind pozitív. Ha engem kérdeznék (igaz, a kutya sem fog), egyre sem volt szükség. Erlend Loe művei önmagukért beszélnek, s miként tudjuk, a jó terméknek nem kell reklám, még a XXI. század elején sem.

Erlend Loe Norvégiában született 1969-ben. Némi film- és színművészeti fejtágítás után az irodalomba ugrott fejést, egyaránt írt felnőtteknek és gyerekeknek. Első regénye, az *Elfújta a nő* arra próbál választ keresni, amibe minden eddigi létező írónak, alkotónak beletört a bicskája: mi is az a bizonyos szerelem. Első regénynek egyáltalán nem rossz: bár az író a klasszikusok nyomán halad, egyben önmagát próbálgatja, így a mű magán hordozza a tipikusan Loe-s jegyeket: groteszk, ironikus, fanyar, elegáns írás, az apró dolgokról is elgondolkodtatón tud szólni.

A világsikert egy kiábrándult 25 éves főhős szemszögéből megírt könyve hozta meg számára, a *Naiv. Szuper*. Ezt mintegy húsz nyelvre fordították le, kultusz-könyvként tartják számon, bár ez némileg túlzás, hiszen ebben a

témában Salinger *Zabhegyezője* akkorát tenyerel az asztalra, hogy Loe műve tüstént összehúzza magát. Ettől eltekintve elgondolkodtató alkotás, főként annak tükrében, hogy napjainkban óriási méreteket ölt a fiatalok körében a kiábrándulás, a letargia, a céltalanság, amit pótcselekvések százaival próbálnak elfedni.

Következzen a már tipikusan Loe-i mű, a *Vegyesbolti csendes napok*. Realista, groteszk, komikus, cinikus regény, egy drámaíró és annak családjának a nyaralását írja le. Persze a műben felszínre kerül minden, amit a család tagjai gondosan próbálnak elhallgatni egymás elől: a drámaíró alaposan ki van égve, más nőről ábrándozik, kapcsolata a feleségével tűrhetőnek is alig nevezhető, nemi életük nem létező, ezért a nő egy másik férfi ágyában próbál landolni (férje

Erlend Loe

figyelmét föl hívni és a szeretője figyelmében részesülni), mind-egyik gyerekük a maga módján menekül a családi problémák elől (például egyiküket kizárólag a teniszezés érdekli, akár napi nyolc órát is játszik). A regény különlegessége annak a szerkezete: párbeszéd-szerűen van megírva, így egy tényleges dráma képzetét kelti.

Ezzel ugorjunk fejést a Doppler trilógiába. Mindjárt az elején szögezzük le, a groteszket, szarkazmust, humanizmust keverő műfajban a nagy mester, Von-

negut után szinte lehetetlen remekművet írni, Loenek ez mégis sikerült. A trilógia első része így kezdődik: „Apám meghalt. Ráadásul tegnap a másvilágra küldtem egy jávorszarvast. Mit mondhatnék.” Doppler, a főhős kilépett a társadalomból, életét az erdőben tengeti, társa egy jávorszarvas. Több magyarázója is azt írja, ezt azért teszi, mert képtelen földolgozni az apja halálát, szerintem azért, mert egy kerékkel több vagy kevesebb van a fejében. Lehetetlen eldönteni, hogy Doppler egy zseni, vagy egy mindenbe belefáradt ember, akinek a sok nagyon sok, a kevés meg nagyon kevés lett.

A trilógiából kétségkívül az első a legsikerültebb. Ezen lehet a legtöbbet sírni, röhögni, átkozódni, hüledezni, kuncogni. A második rész (*Doppler; az utak királya*) ugyan továbbra is az elmés, szórakoztató irodalom könyveinek sorát bővíti, de bizony itt-ott úgy leül, mintha fekete szurokkal ragasztanák a székhez. Például a könyv értelmetlen módon tele van receptekkel, a szerző annyit emlegeti

a Volvo autómárkát, hogy ha én lennék a cég vezetője, tüstént küldenék neki egy járművet hálából az ingyenrekláért; kísérletezésekkel, melyek nem éppen váltak a regény javára. A harmadik résznek (*Doppler hazatér; avagy a világ vége, ahogyan ismertük*) olykor zseniális részei is vannak, ám a befejezés alig nevezhető kielégítőnek, holott a szerző nagyon törekedett rá (finom utalás arra, hogy Doppler a – hm – felnőtt filmek kétes világában talál munkát).

A *Fvong* című regénye a maga mulatságos, groteszk módján egy egyszerű kisember és a norvég miniszterelnök bonyolult kapcsolatát mutatja be. Végül következzen a *lettár* regény, amelyben a sok kísérletezés után ismét remekelt a szerző. Egy kiöregedett hippi költőnőről szól a mű, aki nem találja helyét a világban. Egyszerre szomorú és mulatságos, groteszk, elgondolkodtató, tele meglepetésekkel. Loe képes arra, hogy a szorongásig fokozza a regény hangulatát, a teljesen kiszámíthatatlan vég döbbenetes hatást gyakorol az olvasóra.

léghajó

Farkas Kriszta

akkor, ha...

ha kitisztul a szem,
s ha ráncocskák jelennek
meg lélektükröd alatt a mosolytól,
ha lemostad magadról
az illatokat,
ha szoknyád ráncai pördülnek,
ha belül is mosolyogsz,
ha kezeid elérik az eget,
s ha megbékélsz sebeiddel,
ha netán cipőid a tánc
és zene dallamaira járnak
lélek-éneket.
akkor élsz.

buborék

égeti bőröm a forró víz.
emlékek törnek elő,
majd könnyként távoznak,
de nem jutnak messze.
szappanos vízzel öblítem ki a szám,
mert mondtam olyasmit,
amit nem kellett volna.
buborékok formájában távoznak
belőlem a bűneim.
újra tiszta lettem.

hol hagytad?

a minap derűvel az arcomon indultam útnak.
a város utcái melegebbnek érződtek, mint eddig.
köszöntem. oh, az a mosoly,
amelyet olyan édesen és őszintén
feléd nyújtottam.
zsebre vágta.
ma láttalak.
mondd:
hol hagytad?

tavasz

rügyek vannak a fák ágain, de
bőröm azon részein is,
ahol gyengéden végig húztad
ezüst ujjaidat.
virágzom.
hervadást nem ígérek.

tóparti

pár huzam még nem veti partra a csónakot, de
ha nem csinálsz semmit, is csinálsz valamit,
én például dobolok a lábammal,
majd a szívem magától dobog érted.
lennék veled most egy zsúfolt szobában,
de mégis egyedül, mert a magány veled jó.
konyakos meggy, csak egy csepp a szerelmed,
de a szívem máris részeg, azt hiszem.
tengeribeteg lettem egy tavon,
inkább moziba kellett volna menjünk.
mondjuk, először találkozhatnánk valahol
és össze kéne jönnünk.

FARKAS KRISZTA 2002. november 8-án született Gyergyószentmiklóson, a Salamon Ernő Elméleti Líceum diákja.

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Bálint Tamás (1985, Székelyudvarhely) költő, közgazdász
Bogdán László (1948, Sepsiszentgyörgy – 2020, Sepsiszentgyörgy) költő, író, újságíró
Böloni Domokos (1946, Dányán) író, szerkesztő
Böszörményi Zoltán (1951, Arad) költő, író, szerkesztő
Csinta Samu (1960, Sepsiszentgyörgy) újságíró, publicista
Farkas Kriszta (2002, Gyergyószentmiklós) költő
Irimia, Florin (1976, Jászvásár) író
Izer Janka (1996, Budapest) író, költő
Keszthelyi György (1955, Kolozsvár) költő, író
Kopriva Nikolett (1996, Munkács) író, költő
Kovács Újszászy Péter (1996, Kolozsvár) író, műfordító
Kozma Attila (1977, Kovászna) színész, humorista
Laczkó Vass Róbert (1976, Gyergyóremete) színművész, énekes, költő
Lajtos Nóra (1977, Püspökladány) író, költő, irodalomtörténész, kritikus, szerkesztő
Lakatos Mihály (1964, Székelyudvarhely) költő, író, műfordító, irodalomtörténész
Lövetei László László (1972, Lövete) költő, műfordító, szerkesztő
Miklóssi Szabó István (1977, Sepsiszentgyörgy) író
Molnár Vilmos (1962, Csíkszereda) író, költő, szerkesztő
Pethő Loránd (1983, Bánffyhunad) költő, műfordító
Péter Beáta (1982, Csíkszereda) író, teatrológus, újságíró
Sántha Attila (1968, Kézdivásárhely) költő, író, irodalomtörténész
Shrek Timea (1989, Beregszász) író, tanár
Szakács István Péter (1957, Székelyudvarhely) tanár, író, publicista, irodalomtörténész
Székely-Benczédi Endre (1949, Csókfalva) költő, tanár
Szilágyi-Nagy Ildikó (1978, Veszprém) író, szerkesztő
Szonda Szabolcs (1974, Sepsiszentgyörgy) költő, műfordító
Szondy-Adorján György (1971, Csíkszereda) költő, író
Varga Melinda (1984, Gyergyószentmiklós) költő, szerkesztő
Zorkóczy Zenóbia (1971, Székelyudvarhely) színésznő, előadóművész

Lapszámunkat **Fazakas Barna** (1976, Csíkszereda) képzőművész alkotásaival illusztráltuk.

ISTENNEL A HAZÁÉRT ÉS A SZABADSÁGÉRT!

Péter Beáta

– kiállítás II. Rákóczi Ferenc koráról –

A II. Rákóczi Ferenc Emlékév keretében létrehozott, „Pro patria et libertate” II. Rákóczi Ferenc erdélyi fejedelemmé választásának emlékére 1704-2019 című vándorkiállítást nyitották meg augusztus elején a székelyudvarhelyi Haáz Rezső Múzeumban. A Hadtörténeti Intézet és Múzeum kiállítása, amely Magyarország Főkonzulátusa Csíkszereda közreműködésével érkezett Erdélybe, a Haberstumpf-villában tekinthető meg. A tárlat szeptember 15-éig látogatható.

A 2019-es esztendő a Magyar Országgyűlés II. Rákóczi Ferenc-emlékévének nyilvánította, így ebből az alkalmából állították össze a történelmi tárlatot, amelyen többek között fegyverek reprodukcióit, Rákóczi életét bemutató pannókat és kisfilmet, valamint korabeli viseletmásolatokat lehet megtekinteni. A kiállítás nemcsak a történelem iránt érdeklődők, a felnőttek, hanem a gyerekek, diákok számára is közelebb hozza a korszakot.

„Annak idején Rákóczi és szövetségesei a kedvező stratégiai helyzetet kihasználva kiadták a Breznai kiáltványt, melyben hadba hívták az ország népét a Habsburgok ellen. Ezen a napon kibontották a szabadságharc zászlaját, rajta: *Istennel a hazáért és a szabadságért*” – mutatott rá Gálfi Árpád, Székelyudvarhely polgármestere, arra biztatva a kiállítás látogatóit, hogy töltsenek fel Rákóczi korának tanulságaival és üzeneteivel.

Tóth László, Magyarország Csíkszeredai Főkonzulátusának főkonzulja hangsúlyozta, Rákóczi személyiségének, szabadságharcának esszenciája az egység megteremtése volt. A kuruc sereg kezdeti, párszázas létszáma többszáz-szorosára

duzzadt, mert zászlaira a két legfontosabbat, a hazát és a szabadságot tűzték. Bár a Rákóczi szabadságharc katonai értelemben elbukott, nem volt hiábavaló. Az azt lezáró szatmári béke lehetőséget teremtett a magyar nemzetnek a fejlődésre, amelyet a 18. században meg is valósított, és arra is, hogy Magyarország és Erdély megőrizze szabadságjogait.”

A kurucok és a székelyek

Hermann Gusztáv Mihály történész saját kutatásai alapján a Rákóczi-szabadságharc udvarhelyi és székelyföldi vonatkozásait osztotta meg.

„A kuruc világ felcsillantotta az elsiratott, régi állapotok viszályának reményét, a privilégiumaiban sértett, adóra és beszállásolt katonaság eltartására kötelezett székelységnek semmi oka nem volt kedvelni a császárt és híveit.” Mint Hermann kifejtette, a mozgalom első évében, amikor az ország katonai főparancsnoka a magyar főurakból rendelt kapitányokat egyes vidékek védelmére, a székelyeket is hadba szólította. Ezek igencsak vonakodtak eleget tenni a parancsnak. A székely székek egyes előljárai, így Pekry Lőrinc udvarhelyszéki és Mikes Mi-

hály háromszéki főkapitányok a felkelők fogságába esve lettek kurucokká.

Noha létrejött egy tágabb terseget behálózó kuruc központ, egyes adatok némiképp árnyalják a Székelyföld népének teljesen egyöntetű kurucpártiságáról kialakult, összességében valós képet. Udvarhely 18. századi krónikása ugyanis arról szá-

kötnének, még a városból költ kurucok is, ha megharagudtak, ezt hánták szemökre a városi rendbenválóknak.” Szeles János városkrónikás ezekről az „innen költ” kurucokról sem mond sok hízelgőt. „Zászlójuk alá ugyan minnyájan iratták magukat, de derék táborozást igen kevesen viseltek. Hanem a közel lévő szász falukba olykor lemenvén,

melletti Holdvilágnál elszenvetett vereség. Ezt követően a székely szabadságharc elakad, majd újra fellendül, miután Rákóczi 1704 nyarán segédhadat küld Erdélybe. „Változó hadszerencsével folynak tovább az események, a városok, falvak sűrűn cserélik gazdájukat, ez pedig elkészeríti a népet, ám a székelység többsége hű marad a felkelőkhöz. 1707-ben a Rákóczit fejedelemmé választó marosvásárhelyi országgyűlés alkalmával a fejedelem előtt vonultak legelő az udvarhelyiek, utánuk a maroszsékiek, aztán az aranyosszékiek, három kompánia veres kopjás székely, öt kompánia karabélyos, aztán maga az udvar a fejedelemmel. A Bécsből támadásra indított túlerő viszont Erdélyt hamarosan a császáriak kezére juttatja” – magyarázta. A reménytelen helyzetbe került, javarészt Moldvába menekült székely vitézek túlnyomó része él a császári gráciával és megadja magát.

A történész Orbán Elek élettörténetéről is szólt, aki Orbán Balázsnak az egyenes ágú felmenője, az Orbán család bárói ágának a megalapítója. „Ő Rákóczi idejében gyorsan lépegetett előre a tisztségek grádicsain, és Rákóczi fejedelmi istállójának főlovászmestere, egyfajta bizalmasa lett. A fejedelem levelezéséből döbbenünk rá, hogy elég fontos ügyekben járhatott el. Ugyanis, amikor ő a Krím-félszigetre tatárlovak vásárlása miatt volt küldve, akkor tulajdonképpen kémkedett. A Rákóczi levelekben szinte kódolt információkat találunk csak az Orbán Elek küldetéseiről.”

A kiállítás ezúttal Székelyudvarhelyre érkezett

Fotó: Erdélyi Bálint Előd

mol be, hogy a folyamatosan „által meg általjáró kurucság húzni s vonni kezdte a városi rendet, mely nem igazán lelkesedett a viszonylagos csend és nyugalom állapotát felforgató vitézekért, káromolván őket, hogy az haza szabadságáért fegyvert nem

ott húztak-vontak, prédáltak, amit gyűjtöttek, azt hátukon átalvetőkké hozták haza, ha elfogyott, újra cselekedtek” – idézte Hermann.

A székelyföldi kuruc hadra nagy csapást jelentett az 1704. január 28-án az Erzsébetváros

vers

Keszthelyi György

Konstrukció

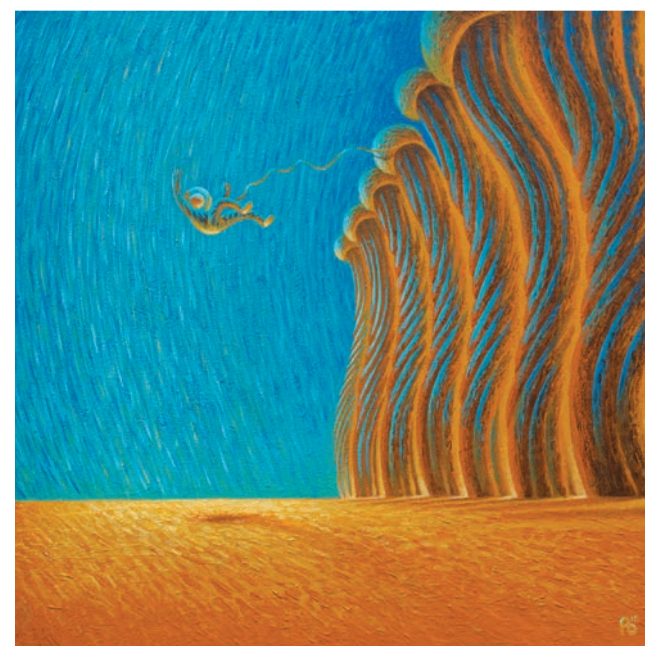
Három pár bakancs nyomában,
mint üető ménes patái mögött,
fröcsköl a sár, de ugyan miért,
ha a fekete vastraverzek
fegyelmezetten rostokolnak.

Isten tudja, mikor lesz ebből park,
vagy valami egyéb, élhető közeg.
Rajtam ne múltak annyi célkitűzés,
más hintette szét ma is a zúzmarát,
a föld sem miattam merevült kővé.
Én csak így, lélekig leplezetlenül
saccolgatom a homályos jövődöt,
mert tisztább időm erre nem akadhat,
míg sáros, disznóbőr bakancsok között
építkezünk és épülünk.

Gender

Rikító jégergatyában,
kamasz-zakóban
nem nőhetsz közlegénnyé.
A suta balett lépés sem nimbusz,
csak hiányos kivonat –
nem védhet meg az ostromállapottól.

Vigaszom mindössze annyi, hogy egykor
apám pöcse, mint evidencia
kitett magáért.

Tejút, III. - 2018 (40x40)

képregény

HÓSEMBER ÉS TRÖMPLI

NYARALÁS A JÁRVÁNY IDEJÉN

írta: Szabó Kriszta és Sárosi Mátyás
rajzolta: Sárosi Mátyás

